

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10163

NAKHT OYF NALEVKES

Joseph Rubinstein

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

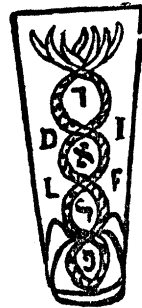
The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יוסף רופינשטיין

נאכט אויף נאלעווקעס

ארויסגעגעבן פון דעם יידישן קולטור-קלוב אין באסטאן
מיט דער מיטהילף פון דוד אינגנאטאוו ליטעראטור-פאנד
ניו-יארק, 1949

JOSEPH RUBINSTEIN
NIGHT ON NALEFKES
NACHT OIF NALEWKES

דאס בילד און די צייכענונגען
צום ערשטן טייל „מאדעלן“
פון מענדל רייך
(אומגעבראכט פון די נאציס)

צייכענונגען
צום צווייטן טייל „גורל“
פון אברהם וואלקאוויטש
די אותיות אויף די פאדערבלעטער
פון יהודה טאפל

COPYRIGHT, 1949

PRINTED IN THE UNITED STATES OF AMERICA
BY MARSTIN PRESS, INC., NEW YORK CITY

מיין לידער-זאמלונג „נאכט אויף נאלע ווקעס“
באשטייט פון צוויי טיילן. אין דעם ערשטן טייל קומען
אריין לידער, וואָס זיינען אָנגעשריבן געוואָרן ביז צום יאָר
1939, אָנהויב פון צווייטן וועלט־קריג.

דאָס זיינען לידער, וואָס זיינען געשריבן געוואָרן אין דער
אַטמאָספּער פון יענער וואונדערלעכער, יידישער וואַרשע,
וואו איך האָב פאַרבראַכט מיין יוגנט.

די לידער טראָגן אויף זיך דעם חותם פון יענע הערלעכע
מעג, ווען די וועלט האָט מיך נאָך געלאָקט מיט אַלע
אירע פּרילינגן און עלעגישע שמייכלען.

ערב דער מלחמה זיינען אָט די לידער פון ערשטן טייל
דערשינען אין אַ בוך א. ג. „מאָדעלן“, (פרעמורט

געוואָרן אין וואַרשע דורך דעם יידישן פען-קלוב מיט דעם
י. ל. פּרין-פּרייז). אָבער די גאַנצע אויפלאַגע פון בוך איז
גלייך ביים אויסברוך פון דער מלחמה פאַרבּרענט געוואָרן
אין וואַרשע און דאָס בוך איז מער נישט בנמצא.

דער צווייטער טייל פון דער איצטיקער זאַמלונג „גורל“
באַשטייט פון לידער, וואָס זיינען געשריבן געוואָרן כּמשך
פון צען יאָר (פון 1939 ביז 1949) בעת מיין וואַגל און וואַגני
דער איבער די אַלע לענדער, וואו דער מלחמה-גורל האָט
מיך פאַרוואָרפן. די לידער זיינען פון פאַרשידנאַרטיקער
טעמאַטיק, אָבער די הויפט-טעמע פון מיין ליד איז
געווען און בלייבט די וויזיע פון דער פאַרמלחמהדיקער
יידישער וואַרשע.

אַט די גרויסע, יידישע וואַרשע, אַזוי ווי איר זע זי
איצט, נאָכדעם, ווי זי איז אַזוי טראַגיש פאַרשניטן
געוואָרן, האָב איך אַרויסגעבראַכט אין אייניקע פאַעמעס,
וואָס גייען אַרײַן אין דער איצטיקער זאַמלונג.

**

איך וויל דאָ אויסדרוקן מיין דאַנק דעם יידישן קולטור-
קלוב אין באַסטאָן פאַר זיין שיינער איניציאַטיוו אַרויס-
צוגעבן דאָס בוך.

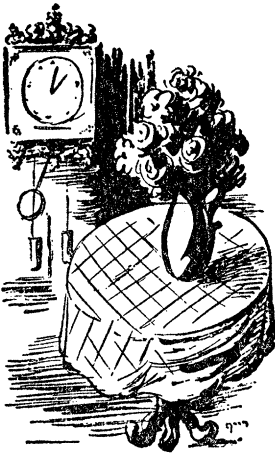
די הויפט-איניציאַטאָרן, מיינט ליבע פּריינט, דעם
פאַרויצער פון קולטור-קלוב, דעם געזעלשאַפטלעכן עסקן,
אַלעקסאַנדער שאַפיראַ, און דעם קונסטליקענער, אברהם
באַרנשטיין — מיין האַרציקסטן יישר כּח.

יוסף רובינשטיין

154780 .x

מײן פרוי מיט ליבשאפט

שמי-ר-עין

**

דער אומעט רעדט צו מיר אויף אלע שפראכן,
אין גלאנץ פון גאלד, אין גרויקייט פון דעם שטויב;
כ'פארשטיי דעם לשון פון די טויטע זאכן,
דעם סקריפ פון מיר, דעם וואונק פון שויב.

דער קופער ברילט אין גארגל פון טרומיימער,
דער פארמעט קרעכצט אין שווערן כרום פון פויק,
די וואנט, קען זיין, אמבעסטן גאר פארשטייט דיך,
און ס'קוקט דיר נאך דער שפיגל ווי אן אויג.

מיט אומעט רעדט די שטומקייט פון דעם חומר,
מיט אומעט רעדט צום טראג—פון דיל דאס ברעט,
דיין צימער ווילט זיך אויך מיט בלוס-טאפעטן טרוימען
און ס'קען דיין שאטן קניען אין געבעט.

שוין אויסגעליידיקט האט די שקיעה גאלד איר קרוג,
דער לעצטער וויין נאָר רינט נאָך איבער שויבן,
דאָס רעשמל גאלד אין שפּאַרעס פון דעם ברוק
פיקן אויס פאַרחלוממע די טויבן.

אַט נאָך אַ רגע בלויז, אַט נאָך אַ קורצע ווייל,
קומען וועט דער אַוונט דאָ פאַרטייעט ווי אַ רויבער,
אַוועקשאַרן מיט שאַטן-האַנט דאָס גאלד אין גרויס געאיייל
און אויסטרינקען דעם וויין פון אַלע שויבן,
ביז שכור וועט צעבליען זיך און אויפגיין אין זיין טרוים
מיט שמערנדלעך דער הימל, ווי אַ וואונדערלעכער בוים.

ווענט אן פענצטער אויסגעקרימט און בלינד,
ווי הויקערדיקע פלייצעס אויסגעדרייט צום ווינט,
פארשמויבטע, ליימיקע, ווי אַנגעטאָן אין זעק,
אַן דרענגער אַנגעשפּאַרטע, שטייען זיי פול שרעק
ביי דער זייט פון וועג.

ביינאַכט, ווען די לבנה וועט זיי איינהילן אין קימלען
און דעכלעך גידעריק פאַררוקן זיי ווי אויסגעדרייטע הימלען,
וועלן זיי דאָן שפּאַנען, ווי אַ בלינד געזינד
אויף שמעקנס אַנגעשפּאַרטע שרעקעוודיק און בלינד,
און ס'וועט פון הינטן יאָגן זיי מיט שמויב דער ווינט.

א פ ע נ צ מ ע ר

ביינאכט שלאָפּט איין פאַרוויגט דאָס גאַנצע הויז
מיט שווערע, מידע, גליווערדיקע גלידער.
ביימאָג האָט רוישיק עס געברויזט,
געהילכט מיט קלעפּ,
מיט רייד און טריט, ארויף-אַראָפּ די טרעפּ,
און פון אַ פענצטער האָט געכליפּעט שמיל אַ פּידל.

איצט שלאָפּט, אין נאַכט פאַרוויגט, דאָס גאַנצע הויז
מיט טירן פינסטערע און טונקעלע באַלקאַנען ;
עס דרימלען פענצטער כלוי. אין שויבן-דורכזיכט קוים
שימערט רו און זאַמער צימערדיקער טרוים.
און נאָר פון פינפטן שטאַק אַ פענצטער וויל ארוים,
אַ פענצטער וויל ארויסשפּרינגען און קאַן נישט.

עס שלאָפּט דאָס פענצטער נישט אָן איינציקס אין דעם הויז :
אַ צינד זיך אָן, אַ לעש און ס'ברענט באַלד ווידער
מיט אומרו-ליכט צעפיבערט אין דער נאַכט —
עס וויל אַרוים
פון פינפטן שטאַק דאָס פענצטער ביי דעם דאַך,
וואָס האָט ביימאָג געכליפּעט אויפן פּידל.

דאס פענצמער און דער בוים

נאכט. פון דער טונקעלער וואנט פון אַ הויז
איז ליכטיק אַ פענצמער צום דרויסן אַרויס.

ס האָט נאָכט שוין געשימערט מיט שמערן און טרוים,
געוואָרט האָט ביים פענצמער צעווינטיקט אַ בוים.

און ס'איז דאָן געשען : מיט אַ ליכטיק געזיכט
דאָס פענצמער דעם בוים האָט פאַרטוליעט צו זיך.

פאַרטוליעט און צערטלעך געקושט אים אין קאַפּ.
דער ווינט איז פאַרשעמט פון די צווייגן אַראָפּ,

איין נאָכט זיך פאַרטייעט, געאַטעמט קוים-קוים,
געהערט ווי דער בוים קושט פון פענצמער דעם זויס.

און פלוצלינג פאַרנומען, ווי ס'וואָלט דורך אַ נס
פון צווייגן פאַרדאַרטע אַ שמעק געמאַן בעז.

דער ווינט האָט געשווינגן, די נאָכט האָט געגרויט,
ביז טאָג איז געקומען צעזונגען, צעבליט,

ביז טאָג האָט אין פענצמער זיך זוניק צעגליט :
דער בוים איז געשמאַנען אינגאַנצן צעבליט.

דער בוידעם

דער בוידעם גנבעט שמערן ביי דער נאכט
און חברט זיך פארטרוילעך מיטן קוימען;
זיצט נישט אומזיסט דער קוימען אויפן דאך
פארטייעט אלע אונט, ווי א שומר.

א גאנצע נאכט פארטוליעמע צו זיך —
ווארטן זיי געהיימנישפול פארסודעט.
א שמערן פאלט מיט ציטערדיקן ליכט
און — שוין האלט געפאנגען אים דער בוידעם.

נאך קומט דער טאג א זוניקער צוגיין
און ליכטיק ווערט און העל אין אלע ווינקלען,
הויבט אן דער בוידעם, ווי פון זיך אליין,
דורך שפארעס טונקעלע צו פינקלען.

דאס בלינצלען שטיקלעך גלאז אויף ווי קרישטאל,
געשליפענער קרישטאל, ווען זון צעבלויט אים,
ווי ס'וואלטן שמראליק אויפגעגלאנצט צומאל
געפאנגענע די שמערן אויפן בוידעם.

דער קוימען

די וואַלקנס האָבן ליב צו רוען אויפן דאָך,
פון ווייטע אומבאַקאַנטע וועגן טרוימען;
עס וואַרט אויף זיי מיט בענקשאַפט אין פאַרנאַכט,
אַ פאַרהלומטער, דער ווייסער קוימען.

די וואַלקנס רוען אַפּ אַ וויילע זיך פון וועג
און איילן זיך מיט אויפגעשמעלטע בוידן;
דער קוימען טרוימת: ער וויל מיט זיי אַוועק,
פון דאָך אַוועקגיין און פון אַלטן בוידעס.

ער ציט זיך נאָך מיט לאַנגע פאַסן רויך,
מיט בלויען רויך פון אַוונטיקע טרוימען,
די וואַלקנס איילן גלייכגילטיק און הויך
און ס'טריפט דאָס בלוט פון שקיעה אויפן קוימען.

ד ע ר ד א ד

דער דאך האט מיט טונקעלע פליגלען געגעבן פון שלאף זיך א רים.
עס האט זיך א רענדל א זוניקס פארקייקלט אויף הויכן קארניז.

דער דאך איז אין חלום געפלויגן, געבליבן אויפן זעלביקן ארט —
איצט האט ער פאררויכערט א ליולקע. ער פיפקט און ווייס נאך נישט פארט:

צי איז ער א דאך, צי א פויגל. ער קוקט זיך פארהידושט ארום:
עס האט זיך דאס זוניקע רענדל פארוואנדלט אין גאלדענער בלום.

צעוואקסן, צעבליט זיך אלץ העלער, געווארן א פלאמיקע רויז:
איצט ברענען די ווענט און די פענצטער און ס'פלאקערט אינגאנצן דאס הויז,

דער דאך נאר ער רויכערט זיין ליולקע און טראכט זיך, צי איז ער א דאך,
צי איז ער פון חלום דער פויגל, וואס יאגט זיך נאך שטערן ביינאכט.

ד ע ר א ו י ו ו ן

דער פּרילינג-אַוונט האָט מיט בלויע הויפּנס
מיין מיט באַשאַפּן מיט לבנהדיקן בעז.
דער קאַלטער, נישט-געהייצטער ווינטער-אויבן
אין ווינקל בלייבט פּאַרגליווערט ווי אַ מת.

ביינאַכט ווען כ'וועל אין וואונדער-פּאַרק פון טרוימען
שפּאַצירן — אַ פּאַרליבטער פּאַדישאַך,
וועט דער אויבן שטיל אַרויסגיין דורכן קוימען
און שמעלן זיך אַ בלייכער אויפן דאַך.

זיך שמעלן אין לבנה-שיין און שווייגן:
עס שלאַפּט אַ שוועלבעלע פּאַרחלומט אין זיין נעסט,
עס בליט די נאַכט אויף יונג-צעגרינטע צווייגן
מיט בלויע בלעטעלעך פון ערשטן בעז.

און ווען פון חלום-לאַנד, מיט זילבער-נעכט צעפינקלט,
קומען וועל איך אין פּאַרטאַג צוריק — אַ פּראַסטער קנעכט,
וועט בלייכן שוין, ווי פּריער, דער אויבן אין זיין ווינקל,
מיט בלויען אַפּשיין פון לבנהדיקע נעכט.

ש ת י ל ל ע ב נ

דער יום טוב-טישמוך בלייכט א מאטער אויפן טיש,
דאס וויסע ווייצן-ברויט צעשניטן ליגט נאך פריש.

נישט אנגערירט שטייט פומער, ס'געלכט פארשעמט דער קעז,
און אומעטיק בלויט אויף פון וואסער-קרונג דער בעז.

ווי ס'וואלט פארוואונדערט אלץ זיך דא געפרעגט:
פארוואס איז פלוצלינג ווער פון זאטן טיש אוועק?

דער מעסער-שניט גרוילט אויף פון יעדן פענעץ ברויט,
ווי בלוט פארגליווערט שרעקט פון פאמידאר דער רויט.

און ס'פלאצערט פול מיט סוד, צעשויבערט און פארצערט,
אויף שנעל געעפנט, מיט א גוואלד-רים א קאנווערט,

וואס וואונדיקט אן א זייט און שוידערט אויס די שרעק:
פארוואס ס'איז ווער פון טיש דא אומגעריכט אוועק.

צ י מ ע ר ן

צימער-אומעם. אויף די פענצטער טרוימען קראנקע אלעאנדערס.
אין די ווינקלען שטויבן פאלמעס. ס'נעפלען דורכזיכטיק גארדינען.
אויף מאפעמן שווימען שיפן צו אן אויסגעטרוימען לאנד דארט.
אויסגעמאלטע פעלזן-ברעגעס ווארמן סודותדיקע, גרינע.

צימער-לאנגווייל. לייזונט-גלייכגילט פון געמאלענע פארטרעמן.
ס'גליווערט מעבל גרוי און שטויביק. שטייף און פייערלעך-לויה'יק
טונקלען שענק זיך, שטרענג-פארשלאסן... פון געשייערטע פארקעמן
לויערט קלוג די מאנאטאניע מיט געקעסטלמער מאזאיק.

און אין אונט ברענען לאמפן. ס'טויכן גלאנציק אויף די דילן.
טירן סקריפען אויף פארדעכטיק, מאכן אויף זיך און פאררינגלען,
שאַרף-צעווינקלט שלאפן טישן... מיט פארשאַטמטע פראפילן
דרימלען ווייך-געבעטע שטולן... גלאזיק-קאלטע בלויען שפיגלען.

שפעט אין אונט קומען פרויען צו די שפיגלען שעפן אומעם.
ס'שיילן אויס זיך מידע גלידער פון די העמדער, פון די זאקן,
איינגעשרומפטע בריסטן בלויען, ס'געלבן וואַקסיק אַקסלען קרומע,
דארע הענט און פיס, צעאדערט, קוקן אן זיך פרעמד צעשראָקן.

שפיגלען בלויען. הינטער פענצטער הענגט אַ קופערנע לבנה.
שטערן פאלן. ווייט אויף ימען שווימען פערלמוטער-נעפלען.
שיפן בלאַנדושען... אויף די פענצטער טרוימען שטויביק קראַנק וואַזאָנען
און עם וועלקן אויף די טישן בלאַנדע כרוואַנטעמען-קעפלעך.

אַלְטֵמאַדִישע טאַפּעטן

פאַרשטויבמע, אָפּגעבליאַקעמע, אַלטמאַדישע טאַפּעטן
מיט ראָזער גאַלדיקייט פון זומער-שקיעות שפּעטע, —

עס ליגט אַ מאַדנער כישוף אין דעם אויסטערלישן דעסען,
אין אויסגעמיש פון ים און וואַלד און אויפגעפעלזמע שלעסער:

דער וואַלד שטייט אָפּגעוועלקט און וואַרט אַלץ אויף זיין בליען,
די פייגל הענגען מיד און גאַרן נאַכן פליען.

מיט בענקשאַפט וואַרט אין הינטערגרונט אַן אָפּגעבליאַקעט-בלויער
פון אויפגעפעלזמן לילאַ-שלאַם — דער צוגעמאַכטער טויער.

ביינאַכט, ווען ס'וועט לבנה-שיין די אַלמע ווענט פאַרוועבן
אין שפּיל פון ליכט און שאַטן — וועט אַלץ אַנהויבן צו לעבן:

דער ים וועט זיך צעברוין און די בוימער וועלן בליען,
אויפגעפאַכמע זילבער-פויגל וועלן זיך צעפליען.

פון אויפגעפעלזמן שלאַם וועט זיך אַן עפּן מאַן דער טויער
און אומגעריכט אַרויסגיין וועט מיט שטילע טריט דער טרויער.

זומערדיקע שענק

אין טונקעלע פארמאכמע שענק איז אַוונטיק און קיל.
עס דרימלען מאַנטלען דאַרט אין שאַמנס שווער געהילט.

אַ בערן-פוטער שלאָפּט פאַרשנייט מיט נאַפּטאַלין:
אים חלומט זיך אַ ווינטער-נאַכט, אַ ווינט.

אין אַוונט קומען מיז צוגאַסט אין שאַנק צוגיין,
זיי שמעקן אַליץ אַרום און שנאַפּן דאַרט געהיים,

און טראַגן אונטער דיל אַוועק די בלויקייט פון באַגין
און דעם גערוד פון נאַפּטאַלין.

דאס ליכט פון לאמפ

דער ווינקל-שפיגל גלאַצט אין הינער-פלעם.
די נאכט האָט זיך געלייגט נישט אויסגעטאָן אין בעט
און חלומט איצט און רעדט צו זיך אליין
און שוידערט אויס פון שלאָף דאָס הילצערנע געוויין
פון בעט און טיש און דאָס געוויין פון מויל,
וואָס רייסט זיך דורכן דיל און קאָן אַלץ נישט אַרויס.

דאָס בלייכע ליכט, די צימערדיקע שיין,
וואָס פאַלט פון לאַמפּ, קאָן מער שוין דאָ נישט זיין:
עס פלאַמערט איבער ווענט און רייסט זיך פול מיט שרעק
און וויל פון צימער ערגעץ-וואו אַוועק.

קען אפשר זיין, אז טאַקע אַט דערפאַר
פאַלט אין דער נאכט לענגאויס דעם טראַטוואַר
דאָס בלייכע צימערדיקע ליכט פון הויז,
וואָס שפּרינגט פון פענצמער אויף דער גאַס אַרויס,
ווי ס'וואַלט אַ פרוי פאַר שרעק אין בלויון העמד
אַנטלאַפן פון דעם צימער, פון די ווענט,
און מוילעט זיך צו יעדן איינעמס טריט
און בעט זיך: נעם מיך מיט!

פאפירענע בלומען

בלומען פון פאפיר און קווייטן פון מושלין
מיט קנאספן אפגעבליאקעטע און בלעטלעך שטויביק-גריין —
זיי בליען אויף אין הארבסט אויף אַרעמע קאַמאַדן,
וואו זומער-בלוזקעס וועלן אָפּ אין בייכיקע שופלאַדן,
ווי טרוימען פאַרביקע, פאַרשיט מיט נאַפּטאַלין.

זיי הערן צו, אין בין-השמשות הארבסטיקן, פאַרבענקט
מיט זיסער פרייד דעם נאַגנדיקן ניגון,
דעם לעצטן זשום פון שוואַכע, גוססדיקע פליגן
אויף שטויביקע בית-עלמינס פון די שענק.

זיי האָבן ליב דאָס ווייסע גליווערדיקע שטוינען,
אין לאַנגע ווינטער-נעכט, פון שויבן בלייך צעאייזט,
דאָס קינדערשע געוויין פון זאַווערוכע-ווינט אין קוימען,
דאָס גריזשען אין קאַמאַד פון הונגעריקע מייז,

זיי וועלן אָפּ, אין פּרילינגדיקע זון-צעהעלטע שויבן,
מיט לעצטער ראַזקייט פון פאַפיר צי פון באַטיסט,
און שטאַרבן אָפּ מיט ליפן בלייך און שטויביק,
צעמראַטענע אין מיסט.

א צימער

די רויט-געבלומטע קאלדרע חלומט,
די קישן בלייכט פארבענקט נאך זינד,
דער גאנצער בלוער צימער-חלל
בעט: א קינד.

צום ווינקל טוליעט זיך דער חלום פון א וויגל,
עס לעשט דער טעפיך אויס דעם אומר-שפיר פון פיס,
און יעדן טאג פארנעמט דער גלאנץ פון שפיגל
דעם וויי פון נישט-באמילכטע בריסט.

די האפענונג צינדט אן אין אונט ראז דאס לעמפל,
עס לעכצט די שוועל נאך מענער-טראט-באריר,
נאר טריט אויף טרעפ פארגייען פרעמדע, טעמפע,
די קליאמקע שמאכט פארחלשט אויף דער טיר.

און נאכט וועלקט אפ אין בלוען צימער-חלל
מיט דינעם רויך פון פרויען-פאפיראס.
די קאלדרע טרוימט איר רויט-געבלומטן חלום
און ס'וויינט דער טאג אין שפיגלס בלוען גלאז.

שׁוֹי פֿענצטער

א

א קאליקע אן פים. די קוליע ביי דער וואנמ.
עס בעמלט אין פארנאכט זיין אויסגעשמרעקטע האנמ.
ארום איז יום-טוב-גאס, נאך הינמער אים איז שטויב,
און איבער אים — א ליכטיק-גרויסע שויב
מיט שיד, מיט הונדערט פארן שיד.
עס בלענדט די שויב, עס פלייצט עלעקטרי-ליכט,
עס גלאנצן שיד פון דיל ביו צום קארניז
און ווינקען צו דעם בעמלערס אפגעהאקטע פים.

די האנט פון קאליקע הענגט אויף דער ערד אראפ,
פון פענצטער ווי א גלאריע פאלט דער לאמפ-שיין אויף זיין קאפ,
און נאך די שווערע קוליע אויף דעם ראנד פון שויב
רייסט בלינד ווי א געשפענסט זיך, גרייט אויף גוואלד און רויב.

עם טרעפּט, אז אַ שוויפענצטער שלאָפּט נישט ביינאַכט.
 עם פיכערט אין שוויבן דאָס ליכט מיט פאַרדאַכט.
 אַ העמד אָן אַ קאַפּ הענגט און שוידערט און קלערט :
 ס'איז זיין אויף אַ לייב אויף אַ פרעמדס אים באַשערט.
 דער רוימער קראַוואַט גיט אַ פלאַטער אין ליכט,
 אַ פאַך גיט מיט שנאה די פעטליע פון שליף,
 אין אַנזיכט פון עמעצנס האַלז און געזיכט.
 און ס'רייסט מיט אַ קרעכץ זיך, דורך גלאַזיק געשלייף
 פון פלעשלעך פערפום דער געפאַנגענער דופט,
 און ס'רייצט און עם רופט אין גערוכן פון זייף
 (ווי ריח פון מאַנדלען) דער ריח פון לייב,
 ווען נאַכט פון באַגער מיט דער גלוסטונג צו ווייב
 גייט אויף אין די בלוטן צעזאַטן און טרייף...

עם טרעפּט, אז אַ שוויפענצטער שלאָפּט נישט ביינאַכט.
 עם שימערט אין שפיגלען דאָס ליכט מיט פאַרדאַכט.

עם לױערט פארטייעט אזוי ווי א שפּין
פון ווינקל א הענטשקע פינה-פינגערדיק-גריין,
און ס׳שיפעט א קליאמרע מיט שפיציקן מויל
פון לעדערנעם פאם, ווי א שלאנג אין א קנױל,
און ס׳פלאטערט מיט בלאסקױט מיט וויסער באדעקט
א נאזטיכל הילפלאז — געהלשט פאר שרעק...

אין פענצמער די פרוי האט מיט בלאַנקיקע ציין
זיך פלוצלינג צעשמייכלט — צו זיך אליין :

דער זילבערנער פוקס אויף איר גיפסענער ברוסט
האט זיכער פארליבן אין איר זיך געמוזט.

איז שעפטשעט ער טאקע: — „מאדאם, אַך מאדאם,
איר האט אין מיין הארצן געצונדן א פלאם!“

ער צאפלט אינגאנצן און פליסטערט פארטרויט:
„אַן אייך איז, מאדאם, מיר שוין ליבער דער טויט!“

זי הערט און זי שמייכלט אין דורכזיכט פון שויב
מיט לעכער פון אויגן, פארגרינלעכט פון שטויב.

דער העלער לאַממערן אַנטקעגן פון גאס
האט צימערדיק-געלבלעך איר פנים פארבלאָסט.

זי שמייכלט און שעפטשעט: „מיין פוקס, איז דאָס וואָר?
ביזט קלוג דאָך ווי קיינער, ווי זילבער דיין האָר.“

זי פלאַמערט פארהלומט און בויגט זיך אַראָפּ
און טוליעט צום פוקס צו איר גאַלדענעם קאַפּ.

עס גרינלעכט אין לעכער פון אויגן דער שטויב,
און ס'בלאָנדזשעט אַ געלבלעכער שטראַל דורך דער שויב

אויף זילבער פון פוקס און אויף גאַלד פון די האָר —
און ס'לעשט זיך אין פענצמער אַ וויילע די וואָר...

אין שויענצטער די בלוזקע שמייכלט צניעותדיק פארשפילעט.
 דאס ווייסע שפיצן-קעלנערל בלייבט אומעטיק פארשעמט :
 די ברוינע מענער-הענטשקעס ווילן גיריקע זיך שפילן
 מיט אָפגעבלויזטן לייב פון ראָזן דאַמען-העמד.

די מענער-הענטשקעס האָבן שוין פאַרראַטן די פיזשאַמע
 די זאַקן און אַפילו שוין דאָס קליידל ביי דער שויב.
 דאָס העמד איז אַ יתומהלע פאַרעלנמ, אָן אַ מאַמען,
 עס ראָזיקט זיך נאָך שעמעוודיק אין מענער-רייד פאַרגלויבט...

פאַרפּוצטע דאַמען-שירעמלעך מיט מינעס מאַדנע-קלוגע,
 ווי עלטערע קאַקאַמעס צוויי, ווינקען צו דעם זאַק.
 דער שמעקן מיט דער זילבער-האַנט, פאַר אייפערזוכט משוגע,
 האַט, אומבאַמערקט פאַר קיינעם, זיך געהאַנגען אויף אַ האַק.

א שילד פון א פוטער-געשעפט

דער לייב אויף גרינער שילד גלאצט ווילד אראפ צום ברוק:
דעם מאלער-יונג, דעם הינמישן, וואָלט ער אויף טויט פארצוקט!

אזא מין הרפה אַפּטאָן אים — אַ בראַך איז צו זיין קאַפּ!
ער האָט פאַרקירצט דעם וויידל אים, איצט לאַכן שכנים אָפּ:

דער טיגער פון אַנטקעגן שטשירעט פריילעך מיט די ציין,
דער מאַנעקין פון פענצטער האָט צעשמייכלט זיך געמייין.

עס דוכט זיך, ווי געוואונקען וואָלט דער מאַנעקין פון דאַרט:
„איר זענט דאָך גאַר קיין לייב נישט — אַ מלמד מיט אַ באַרד“...

דער פוקס אַפילו האָט אים שוין אַרויסגעשטעקט אַ צונג...
ער, ווען ער זאָל פאַקן אים, אַט דעם געמיינעם יונג!

און ס'דוכט זיך: אַ פאַרצאַרנטער, ער זוכט מיט אויגן ווילד
דעם אויסגעציקטן אַדרעס פון דעם מאלער אויפן שילד...

שילדן אויף די נאלעווקעס

א געיעג,
א געשלעג,
אין איילעניש ווילד
יאגט א שילד נאך א שילד:

איינע פארקראכן איז אויף א באלקאן,
א צווייטע — ווייס נישט וואס האט זי צו טאן,
זי הענגט אויף א האר דארט, אט פאלט זי אראפ.
א שילדל באמאלט מיט א קינדערשן קאפ,
צעשראקן און קרום,
קוקט פארוואונדערט זיך אום.

א טומל, א גוואלד, איבער טירן און ווענט
יאגן זיך שילדן, ווי ס'וואלט דא געברענט,
א שילדל פון שעלקעס האט שנעל אין געיעג
באהאלטן זיך הינטער א דאמען-קארמעט
און שוידערט פאר שרעק.

א שילד א פארשמאכטע, פארהלשט, פארשמויבט —
א דורשטיקע טרינקט זי פון קוואליקער שויב.

א שילד פון א ליטוואק, געלאסן און קאלט,
זאגט מוסר: „רבותי, ס'איז ממש א גוואלד!
ס'איז אלץ דאך קאפויער! אט קוקט: ביים קארניז
פון זאקן א שילד הענגט ארויף מיט די פיס,
און אונטן, אויף טיר פון דעם קעלער אראפ,
א קאפעליוש-שילד הענגט פארקערט מיטן קאפ“.

א שני דער - שילד

אָפּגעמאַלט דאָס פנים ראָז,
מיט אַ פינמל אויף דער נאָז,
זיצט דער שניידער אויף דער שילד,
זיצט און קוקט זיך אָן-פּראָפּיל.
איז דער וואָנס אים ווי אַ שרויף,
קונציק אויסגעדרייט אַרויף ;
מיט דער שער אין האַנט, פאַרצאָגט
קוקט ער אַלין אַ גאַנצן מאָג,
צו זיין נייעם קאַנקורענט.
דאַרט, מיט פאַרבן העל צעבלענדט
און מיט זילבער און מיט גאַלד
אויף אַ שילד איז אָפּגעמאַלט,
ווי מיט הענטשקעס אין דער האַנט
שטייט אָן אויסגעפּוצמער פּראָנט.
פון דעם פענצמער דאַרט פון הויז
קוקט דעם שניידערס ווייב אַרויס.
איז דאָס ווייבל מלא-הן
און זי זינגט זיך אונטער שיין
און מיט בלויע אויגן מילד
קוקט זי אויף דעם פּראָנט פון שילד.

זיצט דער שניידער אפגעמאלט,
טראכט זיך: „ס'ארט ווייב א גאלד!“
און עס נאגט זיין הארץ פון בלעך
און ער שלאפט נישט גאנצע נעכט:
אז זיין שניידערס שטוב איז נאָס
און דאָס ווייב איז אַ מרשעת,
נאָר זי זידלט זיך און שילט
און זיין קאָנקורענט — דעם שילד —
איז באַשערט אין סאַמע פראַנט
אי צו הענגען אויבנאָן,
אי צו קוקן נאָכאָנאָנד
אויף אַ ווייבל אַ בריליאַנט.

א י א ט ק ע - ש י ל ד

גריין באמאלט די פאציאטקע,
און די וואנט — אויף טונקל-געל;
אין פארפעצטער טיר פון יאטקע
שרייט די בלוט-פארשפריצטע שוועל.

אויף צוויי קיילער-העק פארקרייצטע,
אויסגעמאלט מיט אויגן ווילד,
ווי א חיה א צערייצטע —
גלאצט אן אקסן-קאפ פון שילד,

גרייט זיך ווארפן און צערייסן.
נאר געלאסן אויפן שוועל,
אין א פארטוך אין א וויסן,
שטייט דער קיילער מעשה-העלד:

רויטער קארק און וואנטן געלע,
אויפן בויך פארלייגט די הענט,
פרישע טראפנס בלוט, ווי קרעלן,
אויפן פארטוך רויט צעבלענדט.

שטייט ער ברייט, מיט יוסטער מינע,
קוקט מיט גאוה אויפן מארק,
און דער קאפ פון שילד דער גרינער
קוקט מיט שנאה אויף זיין קארק.

ביי דער זייט די קעלבער-פריידיקס
הענגען אפגעטריקנט, בלאס,
נאר די זון, צעשפילט און פריידיק,
שיט מיט גאלד אויף ברוק פון גאס.

טשאפלין

אונט.

אויף דער פייכטער קינא-וואנט —

א פארביקער פלאקאט:

א נעכעכל, מיט טריט צעשמעלטע אין דער ברייט,

א שמעקעלע אין האנט,

און צוויי פארהידושטע, צעצאפלמע שווארצעפלען:

משאפלין.

א רעגן טריפט.

א ווינטל האט זיך אומגעריכט צעשטיפט

און פאכט מיט דעם פלאקאט פון רעגן-נעץ צעגלאנצט —

און משאפלין טאנצט:

ארויף,

אראפ...

און ס'טאנצט דער הארטער קאפעליוש אים אויפן קאפ,

עס טאנצט דער שמעקן, די קאמאשן, אלץ, —

צום טאקט פון מאנאטאנעם רעגן-וואלץ.

א מיידעלע בלייבט שטיין,

פאררייסט רעם קאפ און קען נישט ווייטער גיין...

אין אירע קינדער-אויגן פיבערט נאך געוויין,

און מיט אמאל

האט פרייד א וויג געטאן איר קול —

זי לאכט.

צעבלאָזן האָט דער ווינט דאָס מיכל אויף איר האַלז,
צעפּאַכט איר קלייד,
נאָר זי — זי שטייט
און לאַכט...
זי קוקט צו אים און לאַכט.
און ס'דוכט זיך: ס'האָט אויך משאַפּלין זיך צעשמייכלט אין דער נאַכט.

...איצט שפילט די פידל בלויז פאר זיך אליין.
 אין זאל איז ליידיק שוין. מיט סטרוניקן געוויין
 מויכט גלאנציק-קאלט אויף דער פארקעט, וואו אומעטיק און ווייס
 בלייבן מישלעך ליידיקע ווי קריעס אייז.
 נאר ערגעץ אויף א קריע שווימט נאך אלץ א פאר —
 זיי שווימען צו דעם לאנד פון וואַכעדיקער וואַר.
 אַט נאָך אַ בליק, אַט נאָך אַ שמייכל קוים,
 אַט נאָך אַ רגע גליק, אַט נאָך אַ וויילע טרוים.
 דער קעלנער וואַרט אין שוואַרצן טראַכט.
 ער וואַרט, ווי אַ פיראַט, פאַרטייעט אין דער נאַכט.
 אַט שמאַרבט די פידל שוין. זי גוססט סטרוניק-דין.
 דער בויגן פאלט אין בלויקייט פון באַגין.
 דער לעצמער קרעכץ. און שוין. אַ רגע בלויז —
 דער קעלנער טוט אַ שפּרייז — דער טרוים איז אויס.

דער טויט פון א פויק

עס איז געווען פארטאג.
מיט מעשענעם געצאצעכץ האבן טאצן זיך צעיאָגט.
געברילט האָט דער טרומייט מיט הייזעריקן קופער.
דער באַס האָט גראַב און שיכור זיך געזידלט.
נאַר פרום און צניעותדיק, ווי אויף אַ חופּה,
האַט נאַנגדיק אַ פידעלע געפידלט.
און ווי אַ דזשונגל-ווינט האָט ציטערדיק געציקלט
דער סאַקסאָפּאָן דעם ניגון-וויי פון ניקל —
ביז פּלוצלינג האָט אין אימפעט פון פּאַקסטראָט
די אַלמע פויק זיך יאַמערלעך צעבאַצט:
אַ, גאַט! אַ, גאַט! אַ, גאַט!
און ס'האַט איר פאַרמעט-האַרץ אין דזשאז-געשריי געפלאַצט.

דער סימן פון זיין טראַם

אהרן צייטלינעו

היינט איז גאָט ביי מיר אין שטוב געווען.
עס האָט די נאָכט זיך אומגעריכט צעהעלט :
דער גאַנצער הימל האָט אין פענצטער זיך געשמעלט
און אַט אַזוי מיט בלויען שמערן-שיין
איז גאָט אַליין צו מיר אין שטוב אַריין.

נאָר איך האָב שוין זיין פנים נישט געזען.
עס האָט אַ פלייץ געטאַן מיט ערב-פּרילינגדיקער פּרייד,
מיט אויסגעבענקמער רון, ווי ס'וואַלט אַ פלייט
געפירט מיך ערגעץ אין אַן אויפגעבליומן רוים,
און ביסלעכווייז מיך איינגעוויגט מיט אויפגעטוימטן טרוים.

און אז דער טאַג האָט מיך פון שלאָף געטאַן אַ וועק —
איז גאָט שוין נישט געווען. ער איז געהאַט אַוועק.
דער אויוון האָט געבלייבט מיט פחד און מיט לויב,
אין פענצטער האָט געבלייבט אַן אויפגעהעלטע שויב,
און ס'האַט אַ שמראַל אין מאַרגן-העלער שפּיל
געצייכנט צימערדיק אויף אויסגעוועקסטן דיל
אַ גאַלד-פלעק פון דער זון, ווי ס'וואַלט דאַרט גאָט
געלאָזט אין שטויב דעם סימן פון זיין טראַם.

פֿאַם פֿענצטער

נעכט פאר מיין שויב

אין ווייטע לבנהקע העמדער
שפאצירן די נעכט פאר מיין שויב.
פון ווייטע פארחלומטע לענדער
מראגט בשורות א זילבערנע טויב.

נאך מי'אגט זי א שורה לאמטערנס,
זיי מראגן מיין גורל-שמאפעט —
צו וועמען וועט מארגן געהערן
מיין היים און מיין ברויט און מיין בעט?

עס יאגן זי פענצטער נאך בלינדע
מיט קאלמן לבנהקן בלענד,
מיט הונגער-געוויינען פון קינדער
אין שמיינערנעם קלעם פון די ווענט.

נאך צארט, א נישט-ערדישע, פרעמדע,
אין בלוי פון מיין נאכטיקער שויב,
פון ווייטע פארכישופטע לענדער
פלאטערט די זילבערנע טויב.

זי פלאטערט דורך שורות לאמטערנס,
וואס מראגן מיין גורל-שמאפעט,
און כ'ווייס נישט צו וועמען געהערן
מיין היים וועט, מיין ברויט און מיין בעט.

כאַטש דער הימל איז ווייט ...

כאַטש דער הימל איז ווייט, אזוי ווייט פון דער ערד,
נאָר די בלייבקיט פון מילכוועג ליגט בלוי אויף מיין פנים,
דער ליכט-שמרצל, וואָס טראַגט זיך דורך יארן מיליאָנען,
לעשט אויס זיין באַגער
אין מיין ליכטיקער טרער.

כאַטש דער הימל איז ווייט, אזוי ווייט פון דער ערד
און ווייט פון דעם מילכוועג בלייבט ערגעץ מיין פנים —
נאָר דער ליכט-שמרצל, וואָס יאָגט זיך דורך יארן מיליאָנען,
זוכט מיך אויף אין זיין וועג,
און פאַרליבט אין מיין טרער,
אין מיין פרייד און מיין שרעק,
פאַלט ער צו צו מיין בליק —
און קען נישט צוריק.

צי ווייסט די בלינדע וואנט ...

צי ווייסט די בלינדע וואנט, אז זי איז בלינד?
פארשטייט די קרומע מיר, אז זי איז קרום?
עס קען דאך זיין: דער שמעקעוודיקער ווינט
קען אפשר גאר אינגאנצן נישט די בלום.

דער קלאַרער טאָג ברענגט זון מיט זיך און ליכט,
די נאַכט קומט שאַטנדיק פאַרשלייערט און פאַרהילט.
צי קען דער טאָג אַליין זיין אייגן העל געזיכט?
צי זעט די נאַכט איר אייגן שאַטן-בילד?

א שמערן האַט געפירט מיך צו אַ ברעג,
דער מילכוועג האַט געוועקט צום אין-סוף מיין פאַרלאַנג;
דער שמערן, קען דאך זיין, זוכט אויך אַ וועג,
דער מילכוועג איז, ווי איר, פאַרלוירן אין זיין גאַנג.

א ש ט י פ ע ר ל א ו ו י נ ט ל

פארגנבעט האט זיך אומגעריכט פון הינטן,
א שטיפערל א ווינטל.
א שפיל געטאן ביים דאך אויף סטרוגעס פון די דראמן —
און פלוצלינג זיך מיט שטיקלעך ציגל-ליים צעשאמן
אויף די דורכגייערס אין גאס.

דערנאך אין שפאס
א כאפ געטאן ביי עמעצן א קאפעלוש פון קאפ
און שנעל, מיט א צעפאטלמער קאפאטע,
א פריילעכער געלאזט זיך לויפן דורך דער בלאטע
מיטן קאפעלוש גאלאפ.

אן אלטער זיידע-ווינט, א קאלטער,
אנגעפלויגן איז ביים ראג,
דערוען די מעשה און פאר פארדרום און כעס
געגעבן ביז זיך נאך דעם אייניקל א יאג,
געכאפט אים ערגעץ אויפן מיטן גאס,
און מיט אן אנגעדרייטן אויער,
א פארשעמטן, אים אריינגעיאגט אין טויער.

א גאנצע נאכט, פאר הרפה, האט דאס שטיפערל, דער ווינט,
געוויינט אין קוימען, ווי אן אפגעשמיסן קינד.

פ א ר ו ו א ס ?

די שווארצע קאץ שטייט אומעטיק ביים שוועל.
זי חידושט זיך און טראכט:
דער זומער-טאג איז שפילעוודיק און העל —
פארוואס-זשע וויל פארצערן אים די נאכט ?

זי חידושט זיך און בלייבט א רגע שטיין,
זי קוקט מיט חשד צום ווינקל פונם הויז;
א פלינקער שפרונג. אין אויפגעשפיצטע ציין
שוין ראנגלט זיך א צאפלידיקע מויז.

איצט שטייט ביים שוועל די שאטנדיקע נאכט.
זי חידושט זיך און קלערט:
די קליינע מויז איז שפילעוודיק און שוואך,
פארוואס האט זי די ביזע קאץ פארצערט ?

קאַנטראַסטן

וואָס זוניקער דער זומער-טאָג, אַליץ טונקעלער דער שאַטן ;
אַליץ העלער איז די שמערן-שיין, וואָס פינצטערער די נאַכט.
אין פריילעכס פון דעם חופּה-ליד קלאַנגט אויך אַ באַנגע נאַמע
און ס'זעלבט אין דעם טרויער-מאַרש צום פּרילינג-טאָג אַ שבת.

אין בליפען פון אַ זויג-קינד שלוכצט די זיקנה שוין באַצייטנס.
אין שמייכל פון אַ זקן וויינט דער עלנט קינדערש-בלינד.
אין צניעותדיקע פּרויען-בליקן גליען נעכט פאַרשייטע.
אין אויגן פון אַ גאַסן-פּרוי וויינט בענקשאַפט נאָך אַ קינד.

פּרילינג אין שטאָט

דעם אַנדענק פֿון מײַן פֿאַטער

בײַ מיר אין שטעטלע איז איצטער גרין,
עס זשומעט גאַלדיק אין פֿאַרנאַכט אַ בין,
און אַלץ איז בלוי און אומעטיק און זיס
אין אַוונטס נאַגנדיקער שעה,
כאַטש איך בין דאַרטן לאַנג, שוין לאַנג נישטאַ.
איצט קרעכצט דער שמיין פֿון ברוק דורך מיינע פֿיס,
איצט קלאַגט דער מינק פֿון ווענט
דורך מיינע הענט,
און ס'זויינט דורך אויפגעבלויטן שמויב
דער סקווער,
און אין דער שויב —
דער שקיעהם לעצטער טרער.

איך וועל זיך אומקערן ...

איך וועל זיך אומקערן צום לאנג-פארלאזטן בוידעם,
מיט קוימענס ליימיקע, מיט רויכיק-שווארצע לופטן;
ביים פענצטער אויף א שמריק וועט ווי אמאל זיך הוידען,
מיט בלייכער שרעק, מיין העמדל אין דער לופטן.

איך וועל זיך אומקערן צום דאך מיט בלויע שפארעם,
צום סודותדיקן טונקל פון די נידעריקע ווינקלען,
און ווי אמאל וועל איך מיט פיס צעשארן
דעם גראבן שטויב — און גלאז וועט זיך צעפינקלען.

פארנאכטצייט וועלן ווידער זיך די שאטנס סודען,
און איך וועל זיך פארגנבענען מיט הארץ-קלאפ און וועל הערן:
אין בלויער שטילקייט קרעכצט דער בוידעם
און ס'וויינען אין די שפארעם שמערן.

ר ע ג נ ס

נאך נאכטיקן געוויין פון דעכער
אין גארנגלענדיקע העלזער פון די רינעס,
בלויט אויף אין גליווער-גלאנץ פון בלעכן
א צעשראקענער באגינען.

איצט וועלן פענצמער טראגן אין זכרון,
דורך זומער-טעג צעזוניקטע, פארבארגן
אין טונקל פון אראפגעלאזטע שטארן
דעם אומעט פון צערעגנטע פרימארגנס.

און ס'וועלן ווענט שוין קיינמאל נישט פארגעסן
דאס מאנאטאנע גארנגלדיקע קלאגן
פון פליעסקענדיקע רינעס איבער פעסלעך
אין צערעגנטע פארטאגן.

מ י י נ ש א מ ן

מיין שאַטן דאַוונט צו אַן אומבאַקאַנטן גאַט,
וואָס האָט קיין הימל נישט און נישט קיין גאַמען.
ער בלאַנדזשעט אום, מיין שאַטן, אין דער שטאַט
און זוכט אויף ווענט זיין אַוונטיקן פנים.
ביינאַכט אין שטוב ביי זיך — ס'איז פינצטער שוין און שטיל —
אין שויבן וויינט מיט טראַפנס-טריף דער רעגן —
פאַרנעם איך פּלוצלינג: ערגעץ אויפן דיל
מיין שאַטן דאַוונט הינטער מיין געלעגער.
איך הער זיך צו: עס כליפען מיינע שיד,
עס קרעכצט די שאַנק מיט זשאַווערדיקע האַקנס.
איך שפּרינג אַראָפּ און צינד שנעל אַן דאָס ליכט
און בלייב אין מיטן צימער שטיין דערשראַקן.
אַנטקעגן מיר, צעשאַקלט אויף דער וואַנט,
וויגט זיך מיין שאַטן אומרואיך-צעשוּיבערט:
ער דאַוונט שטום מיט אויסגעשטרעקטער האַנט
און כליפעט פרום מיט טרערן אויף די שויבן.

וואַרשע

פ א ר ש ט ע ט

כ'האָב ליב דעם שפעטן אומעט פון די אַוונטיקע פאַרשטעט, וואָס וואַלגערן אין חושך זיך אַט סתם אויף גאַטס באַראַט. זיי טוילען זיך געהיימנישפּול, ווי לענדער נישט-געפאַרשטע, וואָס וואַרטן אָפּ מיט נייגיר אַ פּרעמדנע ערשטן טראַט.

פון יענע לעצטע ראַנג, וואו עס פאַרט נאָך צו אַ טראַמוויי, לענגאויס אַ פּלויט זיך לאַזן, וואָס פאַרציט זיך וואו געהייב, און פּילן, ווי אַ ווינטל גיט זיך פּלוצלינג אַ פאַרגנבע און ס'גייט אַ שמעק דיר אומגעריכט מיט פייכטן גראַז און ליים.

ס'איז ליב מיר אַלצדינג דאַרט: דער ווינט-גלעט אויף מיין פנים; די נעמען פון די געסלעך, וועלכע קלינגען אומבאַקאַנט, פון הינטער כּוּימלעך שיטערע די געלבלעכע לבנה, וואָס קוקט ווי פון אַ „לאַנדשאַפט“ אין אַ קנייפע אויף דער וואַנט.

די לעצטע קרומע הייזלעך און אַן איינגעוואַרפן פּלייטל. די קוימענס פון פאַבריקן און אַ גאַז-לאַמטער ביים פעלד... ס'איז גוט אזוי אַוועקגיין דאַרט אין אַוונט מיט אַ מיידל, ווען יום-טובֿ-שטאַט צערוישטע איז לאַמטערנדיק באַהעלט.

אָוועקלאָזן קיין וואַליע זיך, אָוועקגיין קיין אַכאַטע,
פאַרקריכן אין דער טונקל דאַרמ, נישט וויסנדיק וואוהין,
פאַרמוליען זיך און הערן, ווי עס רוישט אַ ווייטער מאַטאַר,
אַ בלאַנדזשענדיקער אויטאַ וויינט — אין נאַכט-געשפּין אַ בין.

און שפּעטער, ביי דער שיין פון קילע פינקלענדיקע שטערן,
זוכן דעם צוריקוועג אין דער שאַטנדיקער שטיל,
ביז פּלוצלינג, אויף אַ ראַג, דערזען אַ שורה פון לאַמטערנעס
און טראַמוויי-רעלס צעגלאַנצטן, ווי אַ וועג-ווייזער צום ציל.

פ ר א ג ע

עס דרימלט פאדערעווסקי-פארק אין שאַמן פון קאשטאנעס
און הינטערגעסלעך טוליען זיך צום אַוונטיקן ברוק.
נאָר ערגעץ אויף ווילענסקע-גאַס, פון הינטער די פארקאנעס,
וויינט מיט דינע פייפן אַ זיך וועקסלענדיקער צוג.

די ווייסל שווענקט זיך מיד, ווי נאָך אַ לאַנגן ביזן שטורעם,
אַ זעגל פלאַטערט אומרואיק אויף דרימלענדיקן מאַסט.
דער הייליקער פלאַריאַן מיט ביידע אויסגעשטרעקטע טורעמס
שיט פאלנדיקע שמערן איבער דרימלענדיקער גאַס.

מיט פייערלעך אין וואַסער אַפגעשפיגלט און צעפאליעט
שלאַפט פראַגע אויף דעם ווייסל-ברעג פאַרוויגט, ווי אַ מאַטראַס,
און חלומט, ווי עס שווימט אויף בלויע צימערדיקע כוואַליעס,
צוגאַסט צו איר, פון וואַרשע-זייט, דער קעניגלעכער שלאַס.

און דרימלט זיך דערוויילע איין מיט כוואַליע-רויש פאַרמורמלט,
מיט ווייטן טעמפן הילך פון אַ זיך וועקסלענדיקער באַן.
און מיט די ביידע אַרעמס פון די אויסגעשטרעקטע טורעמס
ציילט שמערן אין דער נאַכט אַריין דער הייליקער פלאַריאַן.

מ א ר ש א ל ק א ו ו ס ק ע

א

ביזמ א ריימער אויף א פערד א נישט-געצוימטן,
אפגעלאזט די לייצעס, און אין האסטיקן גאלאפ
געלאזט זיך ווי א וויכער מיט אן אויסגעשמרעקטן קאפ,
ביז פלוצלינג אין געבראזג פון שטאל און שטיין,
ביים הויפט-וואַקזאל געבליבן ביזמו שטיין:
די הענט צעוואַרפן ברייט,
צעשפרייט,
אזוי מין רחבותדיק און פריי —
פון גראַיצער גאס ביז צו דער בריק פון דרימן מאי,
אז אלץ געבליבן איז פארוואונדערט שטיין:
דער טראַמוויי אויפן רעלס,
דער ליכט-סיגנאַל, ווי רויט-צעגלימער קרעל,
און מיט אן אויסגעשמרעקטער האַנט —
דער פאַליציאַנט.

מיט שילדן-שיין, ווי פייער-אויגן פרעכע,
 מיט נעאן-ליכט, געצונדן ביים קארניז,
 דיר חלומט זיך : אן אונט פון פאריז
 פארבלאנדזשעט האט אויף דייע הויכע דעכער.

און לויפסטו, מארשאַלקאָוסקע-גאַס, מיט ליאַרם און מיט האַסט
 און טראַגסט זיך רוישיק וואו מיט אומרו און מיט שמורם —
 אומזיסט, —

ס'וועט נישט אַ גרים טאָן דיר אַנטקעגן מאַנפאַרנאַס,
 ס'וועט נישט אַ שפּיז טאָן דורך דער נאַכט דער אייפל-טורם.
 דאַס וואַרט מאַקאַטאַוו בלוז און ס'דרימלט שוין אַכאַמע,
 מיט געסלעך שמאַלינקע, מיט עיפּוש און מיט בלאַמע.
 און איבער פּלויטן טונקעלע און איבער בערגלעך מיסט,
 אריבער ווענט און דעכלעך קרומלעכע און שמארע
 גייט אויך ארום אן אונט פון פאריז,
 גייט אויף אין חלום דאַרט די וואַנט פון קאַמונאַרן.

און לויפסטו מאַרשאַלקאָוסקע גאַס און טראַגסט זיך וואו אומזיסט,
 און הינטערגעסלעך פיבערן לאַמטערנדיק-צעפעכערט,
 עס האַט אַ חלום דאַ פאַרבלאַנדזשעט פון פאַריז
 און פּלאַטערט אומרואיק אויף אַלע דעכער.

יערוואלימער אל"ען

א יעדע גאס האט איר באזונדער פנים,
א יעדע גאס האט איר באזונדער נאכט.
נאָר ווי-זשע האָט פאַרבלאָנדזשעט דאָ דיין נאַמען,
וואָס שטאַמט פֿון הייסן זוניקן תנ"ך?

נאָך ברענען העל די פענצטער פֿון קאַפּעען.
נאָך ברומט דער דזשאַז, אי פֿריילעך, אי פֿאַרבּענקט,
נאָר פֿראַסטימטקעס אין די האַרבּסטיקע אַלייען —
זיי טויליען זיך פֿאַר קעלט צו פֿייכטע בענק.

זיי וואַרפֿן דאָ מיט יונג-פֿאַרוועלקטע לייכער,
מיט מידן בליק און פֿאַלש-געמאַכטן שטיף...
נאָר וויפּיל מאַל האָט שוין פֿון דריטן-מאַי-כריק
נישט איינע זיך פֿון זיי געוואַרפֿן אין דער טיף.

עס וועט נישט אַרן קיינעם און נישט וויי מאַן,
אַז ס'האַט אַ מענטש געפֿלאַמערט דאָרט ביים ברעג:
ביים הויפּט-וואַקזאַל, אויף צימערדיקע פֿלייטן,
וועט נאָר אַ נאַכט-צוג וויינען דין פֿאַר שרעק.

ס'וועט מאַרגן פֿעלן דאָ אַ גרינלעך פֿנים,
ס'וועט מאַרגן פֿעלן דאָ אַ שאַטן אין דער נאַכט.
נאָר ווי-זשע קומט צו דיר דיין זוניק-העלער נאַמען,
וואָס האָט פֿאַרבלאָנדזשעט דאָ פֿון הייליקן תנ"ך?

דיין רחבותדיקע ברייטקייט איז געלאסן באלעכטמיש.
 א שטאלצער יחוס-צייכן שיינט אראפ פון דינע ווענט...
 דו גאס פון מיינע אונטן, ווען פענצמער ליכטיק-זאמע,
 דערמאנען מיר די היים מיט זייער שמייכלענדיקן בלענד.

ביזט קלויסטערדיק באצלמט, ס'איז דיין גאנג באפרומט און איידל,
 נאר עס טריפט פון דינע פענצמער אין די נעכט פארשטיקטע גלוסט.
 דו ביזט ווי דאס גאטספארכטיקע, דאס צניעותדיקע מיידל,
 וואס אפער איר האלובאנד-צלם ווינקט א הויכע ברוסט.

פון טלאמאצקעס ארעמס, ווי פון אן אלטער מאמעס צערמל,
 האסטו א רים געמאן זיך פריידיק, און מיט שטאלצן קאפ
 געלאזט זיך לויפן הויך און פריי, ביז האסט ביים פלאץ קערצעלי
 פארטשעפעט אן א סטראגאן זיך און אויסגעגליטשט אראפ.

דארט איינזאם און פארלאזן צווישן לאנגע פלייטן-שורות,
 ווי וואלסט פאר בליקן זייטיקע זיך שעמעוודיק פארשטעלט,
 קען קיינער שוין דיין יחוס נישט. א גאסן-פרוי, שיכורים,
 מאכן פריילעך דינע אונטן ביים ראנד פון וואליער פעלד.

ק א ר מ ע ל י צ ק ע

ס'איז ליב דער פאלשער גלאַנץ מיר פון די ביליקע קראַוואַטן
אין דיינע שויפענצמער די שמאַלינקע, וואָס ווינקען מיר ביימאַג,
און יענער שעלמיש-שמייכלענדיקער, נאַרנדיקער פלאַמער
פון צאַרטע מיידל-קעפּ פאַרנאַכט-צייט אויף דיין ראַג.

אין יום-טובדיקע טעג אויף דיינע שמאַלע טראַטואַרן,
אין חמון, וואָס שטראַמט מיט פריידיקן געמיט,
האַב איך ליב זיך אויסמישן און שטיפעריש זיך שפאַרן —
זאַרגלאַז זיך פאַרפלאַנמערן אין גאַנג פון פרעמדע טריט.

אין שפעטע אָונט-שעהן, ווען אויף דיינע ווענט די גרויע
אַ גאַז-לאַמטער צעגרינט זיך שווינדזיכטיק און שוואַך,
האַב איך ליב די פאַרלעך, צוגעטוליעמע ביים טויער,
און דעם פאַרשטיקטן, שפעטן, תאוהדיקן לאַך...

דו דרימלסט זיך געהיים. אין טונקעלע וויטרינעס
סודען זיך קראַוואַטן מענערשע מיט צאַרטער דאַמען-וועש.
און נאָר אַ ברוגזע, מיט צניעותדיקער מינע,
קוקט ביז אַריין די יחוסדיקע לעש.

שבת אויף סמאטשע

אויפן שילד געפארבט אויף געלב —
א גלאז, א פלעשל קוואס...
און מיט א טרעפל העכער פון דער גאס —
דער איינגאנג אין געוועלב.

דאס פענצמער לאקט מיט שווייצער-קעז א קאפ,
מיט גלאנציק-אנגעקרעמטע טשאסמקעס...
און מיט א מיידל-קעפל אין א מאסקע
הענגט א באמבאניערקע קאפ-אראפ.

ביי סאנען אין געוועלב איז שבת א יארד:
דער וואסער-סיפאן זידט,
חתנים פונדעווען די כלות שאקאלאד און קוואס...
מען עסט, מען טרינקט, מען איילט זיך שנעל אין גאס —
ביז ליידיק ווערט. אין פענצמער פוסט און פאס
שפאצירן פליגן אום אויף בייטן טשאסטקעס
און מאכן חז-פינטלעך אין שפאס
אויף ראזן לייב פון באמבאניערע אין א מאסקע.

און נאר פון דער ראזורע אויפן שוועל
קוקט מיט זשעדנע אויגן צו די טשאסטקעס דער געזעל.

שבת צונאכטס אויף סמאטשע

פון דזשעלנע-גאס האט באנג א קלויסטער-קלונג
א וועק געטאן פארנאכט דעם דרימלענדיקן שבת.
א שלעסל האט זיך אויפגעכאפט פארשלאפן אויף א רונג
און אפגעענטפערט האבן אויף געוועלכ-טירן די שטאבעס.

דער שבת איז שוין אויס, און איבער אויפגערוימטע שוועלן
גייט מען שוין אויפסניי אריין אין וואכעדיקן יאך.
און יידן עפענען, פארשלאפענע, געוועלבער,
מען גענעצט פויל, מען זאגט „א גוטע וואך“.
אין באזאר שלעפן קיילערס שוין די פרישע פריידיקס קעלבער,
און אין דער רושיקער באזאריע פון א ווינקל אויבן-אן
שפילט הייזעריק יום-כפור-תפילות אויס א גראמאפאן.

אין שבת-אַנטוועכץ, אין דרויסן פארן ראָג,
שטייען יינגען-פורמאַנעס מיט אויפגעמאַכטע קעלנער ;
מען שמועסט וועגן שערן זיך און פון דער היץ ביימאַג
און ווי מען גיט צו עסן ביי די זעלנער.

אזויגער עלף צענטיג מען זיך אהיים,
די שבת-קעלנער קוועלן זיי, ווי כאַמענזן געמיינע,
און נאָר ביי סאַנען אין געוועלב, געהיים,
שפילט מען ביז פאַרמאַג אויף פלאשן ביר אין ביינער.

נ א ל ע ו ו ק ע ם

נאלעווקעם, די אלמע וועלט איז גוסס,
די אלמע וועלט פון מצוות און פון געלט.
אויף דיינע שילדן — אפגעקראצט די אותיות.
און ס'וועלקט דיין גלאנץ אין שויעפענצטער פארגעלט.

דיין היים — פארלאזט. עס וואַגלען דיינע קינדער,
זיי בלאַנדזשען אום, ווי פרעמדע בלודנע שאַף.
אויף דיינע הייפן זינגט נאָך אלץ דער בלינדער
דאָס אלמע ליד „מיטאַניקס וויסטער סוף“.

אין ענגן קלעם פון נייע צייטן שלעכטע,
אין יאָך פאַרשפּאַנט פון פרי ביז שפעט ביינאַכט, —
אויף דאַנסינגס טאַנצן דיינע זין און מעכטער
און דיינע קינדער ריידן נישט דיין שפּראַך.

ԱՏՈՒՄ-ԱՏՈՒՄ

צוויי-דריי שטאק די הייזער הויך,
 צוויי-דריי פענצמער בלויז די ברייט —
 ווי פון זיקנה קרום צעבויכט
 שמייען טירן אויסגעדרייט.

רוימע דעכער שווער צעשמאפלט
 אויף א דאך — א דעכל-קאפל.
 קלויסטער-טורעמס, טויבנשלאקיק,
 שטייגן אויפגעשפיצט און צאקיק.
 די קארניזן-שמוקאטורן
 הענגען שארף אראפ און עקיק
 איבער פענצמער-אמבראזורן,
 און די שויבן גלאצן שרעקיק.

פון די קליינע בוידעם-פענצמער
 קוקן דוכט זיך, ווי פארוואונדערט,
 לאנג-פארגעסענע געשפענסמער
 פון דעם זעכצנטן יארהונדערט.

פון א שמאלער ווינקל-נישע
 קוקט פארטפילהט א מאדאנע ;
 הינטער שויבן, אויסגעווישטע,
 ווינקען גרייניקע וואזאנען.

קאַרדאָרן לאַנגע, שמאַלע,
אויסגעדריימע קרומע טרעפלעך ;
איבער טירן — אַנטרעסאַלן,
אין די פענצטער — קינדער-קעפלעך.

טינק אויף ווענט — צעקראַצט, צעוואַנדיקט :
טירן נידעריק האַלב-רונדיק...
אונטער שטיינערנע געוועלכן
טוליען טונקל זיך געוועלכער...
צלמים-קראַם און קלייט פון טרומנעס ;
אַן-אַ-זייט, פאַררוקט און קרומלעך —
שטייט אַ קלויסטערל צעטומלט,
גאַפט מיט זיקנה-פענצטער פּרומע
צום דערנעבן, וואו פאַן-בראַט
קלאַפט אַ שוסטערשער וואַרשטאַט ;
און צום טאַקט ביים קעלער-שוועל —
זינגט אַ פריילעכער געזעל...
ווערט די גאַס גאַר יונגער, העלער
פון דער פרייד, וואָס פּראַלט פון קעלער ;
נאָר דעם קלויסטער דאַס געזאַנג
שרעקט מיט חוצפּה, קלינגט ער לאַנג,
קלינגט ער באַנג, קלונג נאָך קלונג, —
זאַל ער וויסן אַט דער יונג !

צווישן קלויסמער און ווארשטאטל
שמעקט מיט זוירויך און מיט זויל.
ווער עס ברענגט דא שייך פארלאמען,
ווער עס קריכט אין קלויסמער פויל.

אלטע גלאקן און דער ארגל
ריכטן תפילות אפ אין מארגן.
נאך אין שוסמערשן ווארשטאטל
גייט מען איצמער שייך פארלאמען.

קלאפט דאס העמערל טא—טא—טא
און דער נאל ער פיקט פארביסן:
— וואס מיר מצוות דארט און ניסים,
אז די זויל איז פארט צעריסן,
פריער שמיזול, פאניע גבאי,
און דער נאכדעם עולם הבא.

הויכט דער קלויסמער אן צו שמראפן:
— גלייכסט גן-עדן צו פאנמאפל? —
קלינגט און מוסרט: — פאר די מעשים,
אך, וועט מען דיך שפעטער שמייסן!

שפייט דער שוסמער אויף די זוילן:
— וואס מיר באבע-מעשיות פוילע,
מ'איז אן עסק פאר די זאמע, —
און ער נעמט זיך צו דער זאמע.
בלייבט דער קלויסמער שמיין געטראפן,
ס'העלפט אינגאנצן ניט דאס שטראפן,
שמיט ער ביז די טירן אפן,
קלינגלט אונטער האלב-פארשלאפן.

און אין שוסמערשן ווארשמאטל
זינגט א פריילעכער דער יאטל.

זינגט ער האפערדיק און מונטער,
כאפן די געזעלן אונטער.

און ביי אויסגעקריממער שוועל
שמיט דער מאג צעזוניקט העל.

ב

ווי א שטיינערנע פארמעסמונג,
אויפגעטורעמט ווי א פעסמונג,
אויף דעם ווייסל-ברעג, דעם בארג,
שטייט צעגארנט הויך דער מארק.

קוימענס ברייטע, שווער-צעשטאפלט,
בוידעם-פענצמער בלינד-צעאפלט,
אן א זייט נאר אפגעגרענעצט
הענגען שמאלצע די אנטענעס.

איבער גארנס, ווי שופלאדן
פון אלטמאדישע קאמאדן,
ליגן הויכע פאציאטעס.
איבער זיי — ווי צוגעלאמעט,
מיט א דעכל אויסגעקלאשט,
שטייט א שטיבל א של-ראש.

קלאגט די שטוב זיך פארן שכן:
„ווי געפעלט דיר? היתכן?
מיט מיין יחוס נישט פון ערשט —
זיין א בוידעם גאר אויף וועש!“

נאָר דער רויכערדיקער שכן
איז פאַרנומען איצט מיט קאַכן,
פיפקעט ער זיך לאַנגזאַם אונטער,
מאַכט זיך קוקן גאָר אַרונטער :
נאָך וואָס ענטפערן די סטריכעס ?
ס'קען דאָך יעדער זייער יחוס...

ווי פון הינטער טויבנשלאַקן
וואַרקען אויף קארניזן טויבן,
שמאַלע פענצמער, טריבע שויבן,
איבער פענצמער — בונטע שלאַקן.

קווייטן-שלאַנגען, שטערן-סעגלס,
אַ סירענע און אַ זעגל,
און אַ הערב — אַ טאַפּל-טורעם,
ביי אַ לאַדן אויסגעפורעמט.

דורך די פענצמער — טאַגליכט קאַרגער,
צינדט באַצייטנס גאַז די פּלעמלעך.
ביי אַ טיר איז פּיאַטר סקאַרגאַ
אַפּגעמאַלט אינגאַנצן ענלעך.

ווענט צעשמירט אין בונטע פּאַסן,
ביי די ראַנדן — רעגן-רינעס.
אַפּגעפּאַרבט אַ וואַנט אויף גרין איז,
און אויף גאַלד מיט בלוי מיט בלאַסן —
יונגען צוויי מיט מאַנדאַלינעס,
מיידלעך צוויי מיט קרוגן וואַסער.

נעבן זיי, פּאַרדרייט די וויידלעך,
הענגען לייבן זיך אַראַפּ צוויי,
אויף די זייטן-ווענט די ביידע,
און דער ראַג — אַ שותפות-קאַפּ זיי.

פון די טירן אויפגעמאכטע
שמעקט מיט וועמפלעך און מיט קליסקעס.
אָפּגעמאַלט צום גרויסן שבח דאָ
איז אויף וואַנט דער קאַפּ קילינסקעס.

און ביינאַכט, אויף ווענט פּאַרדעמפּטע,
ברענען ליכט-רעקלאַמע-שילדן,
און דערנעבן, רויט-באַלעמפּלט,
ברענט זיך גאַר אַ הייליק בילדל.

אַלץ אינאַיינעם ווי אַ וויזיע
שפיגלט אַפּ זיך אין די שויבן,
און אויף טרעפלעך פון קאַרניזן
וואַרקען קרעכצנדיק די טויבן.

אין א מיר, ווי אין א נישע,
 בלייבט א צערטלעך פרויען-פנים,
 מילד און פרום — אן אפגעפרישטע,
 אלטע רענעסאנס-מאדאנע.

צווישן גרין-באפארבטע לאַדן
 שטייט א ייד אין א געוועלכ-מיר,
 זעט ער אויס: א בתן גדול
 אויף א שטיך אן אלט-פארגעלבטן.

פון א פענצמער א פאמעפאן
 שפילט מיט טאנגא-אומעט „וואנדא“.
 אויפן דריטן שמאק א טרעפער
 זאגט די צוקונפט פון דער האנט דא.

ס'האט זיך דור מיט דור פארמישט דא,
 ס'האט זיך וואָר מיט טרוים פארפלאַנטערט.
 איבער ראדיא-כוואליעס נישטערט,
 הילכט דער ספיקער פון טאראנמאָ.

ס'בלענדט עלעקטריש ליכט אין שויבן,
אויטאָבוסן רוישן, איילן,
אויף קאַרניזן הערן טויבן
„קאַרמען“-אַריעס אַזש פון מיילאַנד.

און דאָ אונטן זיצן באַבעס
אויף די שוועלן, און זיי מוטלען :
„אַז מען זאָגט, עס גייען שבת
אום פאַרשמעלט דאָ די נישט-גומען“.

ביי דעם פוקער-שענק די אויטאָס
קוקן זיך אַרום פאַרחידושט,
און אויף טרעפּ צעקרימט און קויטיק —
פלאַפלען קינדערלעך אויף יידיש.

אויסגעדרייט, מיט ווענט צעקרימטע,
 לויפט א געסל מיד און שווער.
 ס'זאגט די נאכט עס נאך פון הינטן
 מיט א גרינעם גאז-לאמטער.

גיט דאס געסל א פארדריי זיך,
 לויפט אהין און לויפט אהער;
 טאפט מיט שרעק:
 א וואנט א בלינדע
 שטייט אים אומגעריכט אין וועג!

פון דער זייט א גאס א ברייטע,
 מיט לאמטערנדיקן בלענד,
 לויפט מיט אימפעט אן און ליארם,
 שרייט און שטופט זיך מיט די ווענט:
 מאכט א ווארע! מאכט א ווארע!
 בלייבט דאס געסל שטיין פארבלענדט.
 מאכט די נאכט פאר פחד פליטה.
 שאטנע שפרינגען איבער פלייטן,
 טוליען זיך מיט שרעק צום סטריך
 פאר דעם אַנגעפלייצטן ליכט!

פון דעם אלטן מארק צום ווייסל
לויפן געסעלעך צעשטאפלט ;

ס'האבן דורות ווי צעפלאפלט
אויף די ווענט דא וואונדער-מעשיות...

יעדעס דריידל אויף קארניזן,
יעדעס שפיצל אויסגעקראצט דא —

ס'האבן יארן אויסגעשפיזט זיי,
גאנצע דורות — אויסגעצאצקעט.

אויבן, ביי דעם ראנד פון דעכער,
גלאצן בלינד די לויער-לעכער ;

פונדאמענטן — ברייט-צעהינטנט,
אפגעפרישמע ווענט — פארטינקטע...

בויכט א פונדאמענט זיך יוסט,
ווי ער וואלט א סוד געוואוסט ;

טוליען זיך די ווענט פון שטיין,
וילן אט דעם סוד דערגיין.

ווינקט זיך מיר אדורך מיט מיר :
— וואס געוועזן — ווייסן מיר.

נאר דער שמאלער קארידאר
שמייכלט קלוג זיך : ווייס ער דארט,

וואס זיי פלאפלען, אט די ווענט!
ס'איז א פוסטער פונדאמענט!

אויפן הויפל, ביים קלאזעמ,
טריקנט אויף א שטריק זיך גרעט ;

און ביים מיסטקאסטן, לעם וואנט,
לופטערט זיך דאס בעטגעוואנט.

ס'איז די לופט דא שווער און דומפ,
קינדער פליושקען זיך ביים פלומפ.

כאכעס, אויף א שוועל צעזעצט,
דרימלען אויף דער זון, ווי קעץ.

אונטן אין דעם פונדאמענט,
צווישן גרויע פייכטע ווענט,

וואוינט א באנדער — מאכט ער קובלס,
שמעקט מיט פרישן האלץ — געהובלמס.

אויבן, אויף די אלטע גארנס,
לויפן לאנגע קארידארן.

שמאל און קרום א יעדע מיר איז,
קליינע, מונקעלע — די דירות...

נאר ביים סמריך, אביסל העכער,
וואו עס גלאַצן לויער-לעכער,

בוידעם-פענצמערלעך — אן שויבן —
נעסטן גאַנצע מחנות מויבן.

וואַרקען זיי אינעם פאַרנאַכט.
הענגט דער הימל בלוי — צעלאַכט ;

נאר עס שווייגט דער אַלמער דאָך,
ווי פאַרזונקען אין אַ מעשה...

— — — — —
אונטן זילבערמ זיך די ווייסל...

בלוילעך דורכזיכטיק דער נעפל
 הענגט פארנאכטצייט אויף ריבאקעס,
 קוים באגילדמע פון דער שקיעה
 סמארטשען דעכלעך אויף מאסטאזוע.

ווענט אויף בונאי ווינטיק-פייכמע
 שטייען גרינלעך אפגעבליאקעט,
 שוף-סירענעס הינמער פלוימן
 קרעכצן הייזעריק אין אונט.

גאסן פאלן האסטיק, שמראטיק,
 ס'גליטשן זיך ארונמער געסלעך,
 הייזער שפרינגען, זינקען, פאלן,
 קייקלען זיך אראפ ווי פעסלעך
 איבער פלוימן און פארקאנעס,
 איבער אפגעדעקמע פלעצער,
 און די ווייסל זילבערט, צאפלט —
 גרינער פיש אין נעפל-נעצן.

איבער גאסן הויך און העכער,
 איבער דעכער, דעכלעך-שטאפלען,
 צאפלען פייערלעך און פלעמלעך,
 בלינצלען, ווינקען פייער-אפלען.

אויף דעם זוייסל-ברעג לאמטערנס
ווינקען איבער זיך מיט פראגע,
און פארטייעט, ביז און ערנסט
רוישט די שמאט ווי שווער באלאגערט.

שפעט אין אונט אויף ריבאקעס
קלעפט צו ווענט זיך פייכטער נעפל,
הינטער פלוימן שיף-סירענעס
קרעכצן ביי דער קערבעדזש-בריק.
נאכט נאך אויף קאמיענע-סכאדקי
גייט און ציילט די שמאלע טרעפלעך.
ס'קלינגט א קלויסטער אויפן מקום,
דרימלט איין אלץ און פארוויגט.

שפעטע אַוונט-גלאַקן קלינגען.
 לעצטער קלונג פאלט באַנג און ווייך.
 ס'גייט די נאַכט אויף שפיצן פינגער.
 שויבן בלויען לילאַ-בלייך.

איבער דעכער טריפן שמערן,
 רינגען אויס זיך גרין-צעמילכט,
 קוימענס אויפגעשפיצטע הערן
 שאַטן-שאַרף און דינסטן הילך.

ס'טריפט די שמילקייט פון די דעכער,
 ס'געלכט די נאַכט אויף זאַמד פון ברעג,
 שורות זעגלען, ווייס צעפעכערט,
 צאַפלען ווינטיק קוים-געוועקט.

ווי אין שאַטנס איינגערעמלט,
וויגט די ווייסל זיך ביים ברעג;
ווייטע פאפיראַסן-פלעמלעך
שווימען פינטלענדיק אוועק.

אויסגענייט, ווי אויף אַ קאָנווע.
הענגט די נאַכט אויף פראַגער זייט.
פון דער קערבעדזש-בריק אַ טראַמוואַי
ווינקט מיט פייער-אויג פון ווייט.

אויף דער ווייסל פלעמל-פינגער
טאַנצן, שפּרינגען — בליץ נאָך בליץ,
פון די פינגער ווערן רינגען,
פון אַ רונג — אַ פונקען-שפּריץ.

פליען פונקען אום און שמיפן,
צאנקען ציטערדיק און לאנג;
אויף דער ווייסל שווימט אַ שיפל
און פון שיפל — שווימט געזאנג.

ס'האַט די נאַכט דאָ אַלץ פאַרענלעכט
הימל-בלויקייט, וואַסערס פלאַך —
נאָר מיט פאַפיראַסן-פלעמלעך
שווימט אַ שיפל אין דער נאַכט.

וויינען קעץ אין נאכט-געלוייער
 דין צעצויגן און פארשמאכט ;
 וויינט א גלעקל אין א טויער —
 ווער זשע קלינגט עם שפעט ביינאכט !?

ווייטער שאַרף ווערט וואו פארלאָרן,
 ס'טויכן אויף נאָנט שווערע טריט ;
 פון דעם ראָג אַ שכור פאַרל
 שאַרט אַרויס זיך לאַנגזאַם, מיד.

ס'פירט די נאכט אויף מיטן ברוק זיי
 ברייט צעוואַקלט און צעווייגט
 צו אַ הייזל אויפן בוגאַי
 מיט אַן אויסגעקרימטן שטייג.

וויינען נעכט, ווי קעץ אין לוייער,
 טירן סקרופען ביז און וואַך ;
 אויפן בוגאַי אין אַ טויער
 וויינט אַ גלעקל אין דער נאכט.

יב

שפעטע שעה. אין פארנעם דרויסן
האבן הענער זיך צעקרייט.
נאכט אויף דאך פאמעלעך גוססט.
קוים א זוינטל ערגעץ ווייט.

קיל די בלויקייט פון באגין איו,
בלוי-די קילקייט פון דעם טוי.
ביי דער ווייסל מאנדאלינעס
כליפען אומעטיק אזוי.

טוליען פארלעך זיך צעוועקמע,
לעצמער גלעט און לעצמער קוש ;
ס'האט די ווייסל ווי באדעקט זיך
מיט א גרינלעך-בלויען פלוש.

קיל די בלויקייט פון באגין איו,
טויאיק-דורכזיכטיק און קלאר.
לעצמער כליפ פון מאנדאלינעס,
לעצמע בלאנדזשענדיקע פאר.

פריילעך שפילט א מוילהארמאניק,
 לעשט זיך, גוססט אין דער ווייט.
 ס'שווימט א ניגון מאנאטאניק —
 דא פארחלומט, דא פארשייט...

פון דער פראגער זייט פארביסן
 בילן הינט אפ אויף צוריק.
 ס'לאכט א מיידל פרעך-פארריסן,
 און א צווייטע — הייס-פארשטיקט.

מענער-שטימען גראב-צעשטיפטע
 הילכן הפקר אפ און הויל;
 אויפן ברעג אין זאמד — א שיפל,
 און אין שיפל — א געקנויל...

לעשט אין ווייט זיך די הארמאניק,
 באנג-צעצויגן און פארקלעמט;
 א בלאס פענעצל לבנה.
 הענגט ביים הימלאנד פארשעמט.

דו, מיין ליבער ברעג פון ווייסל!
 נישט נאָר שטיפּעריש, מיט פרייד,
 נישט נאָר שפּילעוודיק, מיט מעשיות,
 האָט דער אָונט דיך פּאַרווייט.

פון דעם שלאָס ביז צו מוראַנאָוו,
 ביז צום ציטאַדעל אַראָפּ —
 קאַלט פּאַרטייעט, ווי אַ גנב,
 מראָגט די נאַכט איר בייזע גאַב.

קאַפּ צו קאַפּ אין זאַמד פּאַרטוליעט,
 ווער באַהאַלט זיך דאָרט געהיים?
 נישט פּאַרליבט און נישט צעהוליעט,
 ס'זוכט אַ מענטש אין זאַמד אַ היים.

אים אַ בעט דער פייכטער ברעג איז
 און אַ צודעק אים דער ווינט,
 ביז ס'וועט אים פון זאַמד-געלענגער
 בלוי אַ שמיץ טאָן דער באַגין.

דו, מיין ליבער ברעג פון ווייסל,
 ברעג פון אומעט און פון פרייד!
 נישט נאָר בלויז מיט ליבע-מעשיות
 האָט דער אָונט דיך פּאַרווייט.

ס'רעדט די שטאָט מיט קולות מעמפע.
 רעדט מיט ערשטן טריט-געפויק,
 ערגעץ הינמער סאַסקע-קעמפע
 מאַכט דער טאָג שוין אויף אַן אויג.

דין אַ פייגעלע צעשרייט זיך,
 ס'וויגט די לופט זיך קיל און פייכט.
 זון גייט אויף: מיט פייער-גרייצערס
 דורכגעבויערט איז דער טייך.

קוים פאַררויכערט מיט אַ נעפל,
 דרימלט בלוי נאָך פראַגער זייט,
 ווייט לאַממערן-פלעמלעך שטעפן
 זילבער-נעט אויף בלויען זייד.

שיפלעך, דאַמפערס, שורות טראַטוועס,
 אַנגעוואַרפן ווי אַ ראַמש,
 ליגן פאַרביק צוגעלאַטעט
 צו דער ווייסלם זילבער-זאַמש .

ס'פאכן ווינטיק-אויפגעפלאזשעט
 בוימער-קעפ אנמקעגן מאג :
 מיט לאמטערנס אויסגעלאזשן
 קריכט פון נאכט ארויס דער ראג.

קריכט מיט פלוימן נענטער, נענטער,
 שארט מיט ווענט זיך אין באגין.
 ליגט א געסעלע געפענטעט,
 נישט אהער און נישט אהין.

קוקט מיט פענצטער שמאל-צעשיקלמ
 צום ארויף, וואו, מעשה פאן,
 יוסט צעלייגט און זון-פארשיכורט,
 שטייט אין וועג איר ברייט א וואנט.

יאגט א ווינט זיך איבער פלוימן
 און פארדרייט זיך אויפן ראג ;
 איבער גאסן קוים צעבלוימע
 טראגט זיך רוישיק שוין דער מאג.

פון קדמונים איז די שנאה —
 ליגט א געסל קרום און שמאל,
 קוקט מיט קנאה אין באגינען
 צו דער וואנט ארויף פון טאל.

אויבן דארט, אויף גארנס ברייטע,
 ברענט עלעקטרע גאנצע נעכט.
 ראש צעטאנצט און צעטרומיטערט
 שרייען פענצטער ליכטיק-פרעך.

אונטן ליגט פארקנוילט דאס געסל,
 שווער געהויקערט פון איר לאסט.
 שטיבער נידעריק-צעפעסלמ
 קוקן-אן די וואנט מיט האס.

אין דער פרי צעסקריפען מירן,
 אין דער פרי — מיט שווערן טראט.
 הויבט דאס געסל אן זיך רירן,
 ווי עס וואלט דער וואנט געדראט.

אויסגעצויגן, ווי אויף שטאלצן,
קריכן דעכלעך פיינמלעך-קרום,
נאָר די וואַנט מיט פענצמער שטאלצע,
קוקט זיך חוזקדיק אַרום.

טוליען דעכלעך צו זיך נענטער,
טירן סקריפען ביז און שווער —
ליגט אַ געסעלע געפענטעמ,
נישט אַהין און נישט אַהער.

קלינגען קלויסטערס אויפן מקום *
 באנג און צימערדיק געוועקט.
 כאפט זיך אויף א גלאק א זקן,
 גיט פון שלאף א קלונג מיט שרעק.

„בום—ם!“ און „בו—ם!“ די וועלט איז זינדיק,
 ברומט ער אויף זיין קופער-באם.
 הערן איין זיך סטריכעס בלינדע,
 הערט פארשלאפן צו די גאס —

ווי פון הינטער פלוימן ברייטע
 אין דער בלויקייט פון באגין
 קלינגט א קלויסטערל א צווייטער,
 קינדערש-הילפלאז, דינמשיק-דין:

„דוין-דוין-דוין“ — מיט קלינגל-ציטער
 וויינט ער ווי א קינד פארטאג.
 ענטפערט פלוצלינג אפ א דריטער
 מיט א סאמעט-גלאק פון ראג:

* אלט-שטאט אין ווארשע

„באַם-באַם, באַם-באַם“ — וויינט ער, טוליעט.
יעדער קלונג — אַ מאַמע-גלעט.
די קופאַלן, ברוסטיק-פולע,
ציען אויס זיך צום געבעט.

צאַפלען, פלאַפלען קופער-גלאַקן
אין פרימאַרגן-איבערקלאַנג.
ס'קלינגען קלויסטערס אויפן מקום,
און דער עכאַ ציטערט באַנג.

נאָר סירענעם רעווען העכער —
העכער שטייגט פון טאָג דער רויש.
בלאָנדזשען קלונגען אום אויף דעכער,
בלאָנדזשען עלנט און אַנטוישט.

שטאַרבן אָפּ פאַרפּרעמדט-פאַרלאַזמע
אין אַ ווינקל פון אַ דאָך.
אונטן רעדט מיט קולות פּראָסטע
האַרטע גויט איר זאָרגן-שפּראַך.

און דער טאָג פאַרטיימט איר לשון,
זעצט עס איבער צום פאַרשטיין —
אויף דעם קופּער-קלאַנג פון גראַשנס,
אויף אַ קינדערשן געוויין.

ווינקט מיט ברויט און מיט קאַרטאַפל
פון אַ טירל אין אַ קלייט,
קאָן דאָס געסל מער נישט שלאָפן,
כאַפט זיך אויף מיט טריט און רייד.

רייסט מיט קולות זיך אַליץ העכער,
קריכט צום דאָך אַרויף צערוישט.
שטאַרבן קלונגען אָפּ אויף דעכער,
שטאַרבן עלנט און אַנטוישט.

אז עס שמארבן גלאקן-קלונגען —
 וועמען ארט עס? וועמענס זארג?
 ס'גייען קינדער אויס פאר הונגער —
 וועט ווער געבן ברויט אויף באַרג?

שטייען פרויען אין פאטשיילעס
 אויף די שוועלן פון די טעג
 און די צימער-פינגער ציילן
 לעצטע גראַשנס פון פארמעג..

מאכן חשבון נאך, פארשלאָפן,
 ביי דעם קלייטל אויפן ראַג:
 צי וועט קלעקן אויף קארטאָפּל?
 און דאָס ברויטל אויפן מאַג?

הינטער זיי שפּאַנט נאָך דער הונגער,
 יאַגט מיט הינטיש-בייזן טראַט.
 שמאַרבן אָפּ די גראַשנס-קלונגען
 אין דעם קרעמערשן שופּלאַד.

ד ע ר ג ע ז ע ל

אין א פענצמער א קאנאריק
פון א שטייגל פייפט צעטרעלט,
אויפן פענצמער, מאַדנע נאָריש,
הענגט א לאַדן, הערט און קוועלט.

צוגעטוליעט און פארצאָפלט,
אונטער ווענט צעגאַרנט שווער,
שטייט א הייזעלע א מפיל,
א פארטערל, גאַרנישט מער.

פון א פענצמער פון פארטערל,
דורך גארדינען ברייט צערוקט,
שימן זיך אין געסל טרעלן,
ווי די קרעלן, אויפן ברוק.

אין דעם שניידערשן וואַרשמאַטל
הערט פאַרחלומט דער געזעל:
קען די הויזן נישט פאַרלאַטען,
ווי פאַרכשופט פון דעם טרעל.

דרייט די נאָדל מיט דעם פאָדעם,
זוכט אין הויזן דעם געזעס, —
אויפן פענצמער קוועלט דער לאַדן,
רויט פון חדווה גליט דער פרעם.

אויפן מאַרק הענגט נאָכט שוין כמאַריק,
אַ לאַממער צינדט אָן זיך העל.
ס'שווייגט פון לאַנג שוין דער קאַנאַריק,
נאָר עס טרוימט נאָך דער געזעל...

ב. גורל

2000

חומש מאטיוון

דאס ליד פון סדום

פארקוקט צו סדום, מיט בענקשאפט אין דעם בליק,

מיט אויסגעשמרעקטן פום א שפרייז טאן גרייט —

צוריק —

זי שטייט —

מיט אויסגעדריימטן קאפ ווי נאך פארוואנדערט אלץ —

א זייל פארגליווערט זאלץ — — —

אט צוקט נאך דוכט זיך אויס דער אויסבויע פון איר האלד,

נאך צימערט אלץ דערשמוינט איר בליק צעעפנט ברייט;

נאר שטיינערדיק פארשטומט אזוי און בלינד,

וועט נישט א רים טאן זיך איר האנט אצינד,

וועט נישט א שפרייז טאן שוין איר פום צום גאנג געשווינד,

נאר גלייכגילטיק, אן פרייד אזוי, אן שרעק,

זי וועט שוין אייביק שטיין פארגליווערט דא ביים וועג.

דער גליענדיקער, שרפהדיקער ווינט

טראגט אום פון סדום דעם אטעם-ברי פון זינד

און זוכט די טריט פון יעדן, וואס אנטרונען איז, אזועק,

און יאגט אים נאך דורך אלע נעכט און מעג

און זוכט אים אפ אין טונקל און געפינט

און סמט די בלוזן אפ און מאכט די גלידער שווער

מיט בריענדיקן אטעם פון דעם טריפהנעם באגער.

און אין דער נאכט צעשפילט,
מיט שאַטנס טונקעלע פאַרהילט —
ליגט שכור לומ — — —

זיין לאַנגע באַרד שטיפט קודלעוואַט און רוים
מיט זיינע מעכטערס בריסטן און מיט אויפגעדעקטער שוים.
זיי וואַרטן זיינע מעכטער מיט די לייבער פּרעך-אַנטבלויזט
און שמייכלען אַזוי סודותדיק און הפקר אין דער נאכט,
מיט אַפּלען גריין-בורשטיניקע דורך וויעס האַלכ-פאַרמאַכט,
און ס'זינגט דורך זייער בלומ-גערויש די צייטיקייט פון לייב,
די אַנגערייפטע מיידלשאַפט, וואָס גאַרט צו ווערן ווייב.
און ס'פּלאַצערט אַלץ אַרום פון סדום אַ רויטער אומרו-שיין,
אויף נישט דערוויפּטע נאָך, פאַרשפּריצטע לאַנגלען וויין,
און מליעט פּלוצלינג אויף און צינדט זיך אַן אין בליק,
און פּלאַקערט אויף אין בלומ — מיט פרייד פון סדום צוריק — — —

און אויף דעם שייטער-קויל ביים אַפּגעאַשטן פּלאַם
נאָך בראַטן זיך פון נאַכטמאַל שטיקער פלייש פון לאַם.
עס טשאַדעט זיך דער פעטס. מיט קילן סעלעדין
קלעקט אַפּ דעם גלי פון הייסער נאַכט דער בלייכלעכער באַגין.
ס'האַט אַלץ די נאַכט פאַרמעקט, פאַרדעקט. די קוילן גליען אַפּ.
מיט קופּער צוקט פון שלאַף אַצינד אַ שכורער לומס קאַפּ.
די מעכטער נאָר זיי שמייכלען אַלץ מיט אַפּלען פון בורשטין,
מיט לייבער שוין געזעטיקטע, וואָס בלייבן אין באַגין,
זיי שמייכלען אַזוי סודותדיק מיט דורכזיכטיקן בליק
און זינגען מיט די בלוטן אויס דאָס ליד פון סדום אַצינד,
וואָס אויפגיין און אַנטפּלעקן זיך וועט אויפדאַסניי, צוריק
דורך זייער לייב געצייטיקטן — מיט ערשטן שריי פון קינד.

און אויף דעם וועג קיין סדום אין בלויקייט פון פארטאג.

מיט גליווערדיקן בליק

און אויסגעשמרעקטן האלז —

זי שטייט פארקוקט אלץ

אויף צוריק —

א זייל פארגליווערט זאלץ — — —

יצחקס ברכה

עם מונקלט שוין. עם ברוינען שטויביק בויער, די ווייטקייט בערגלט זיך ביים מדבר-ראנד פארבלויט. ערגעץ טרוימט שוין אויף זיין שוועל דער טרוימער, ערגעץ ווארט שוין פאר דעם שוועל דער מויט.

און יצחק אנט מיט זיקנה-אויגן בלינדע, מיט בעלמע-אפלען מאמע שטוינענדיק פארטראכט, ער זעט אין דמיון, ווי עם ווארטן זיינע זין דא אויף גרויען שוועל, צווישן מאג און נאכט.

אט איז א מאג געווען, געפלאטערט אזוי נאנט דא, איצט קומט א נאכט צו גיין, קען זיין צום לעצטן מאל, נאר ווי זשע האט זיך היינט אלץ וואונדערלעך פארפלאנטערט אי עשום הענט, אי יעקבס זיסער קול . . .

זאל זיין ס'איז בלינד זיין אויג, נאר ס'איז נישט בלינד זיין ברכת, וואס אויב אפילו נאר צו זיין א טרוים איז איר באשערט וועט פארט פון היינט שוין אן דעם טרוימערס קול באיאכן די האנט פון האריקן, וואס שטיצט זיך אויף זיין שווער.

מעג עשו יאָמערן, מעג עשו ווילד זיך ווערן
א חיה, וואָס איר שפרונג געצוימט האָט אומגעריכט א נעץ.
דאָס צייכנט אויף די נאָכט מיט גרינעם קרייץ פון שמערן
אויף הימל-לוחות אייביקע לדורות א געזעץ.

און יעקב אַנט דעם רוף, דעם גרינעם וואונק פון שמערן,
וואָס צייכענען זיין גאַנג מיט פינקלענדיקער שריפט.
א צימערדיקע האַנט באַרירט זיך צו זיין שמערן,
א צארטע מאַמע-האַנט מיט טרערן היים באַטריפט.

— א, קינד מיינס, הער זיך צו! דו זאָלסט די שמערן פאַלגן,
ס'איז עשום ווילדער ברום, וואָס גייט אויף פון דעם וואַלד,
ער וועט מיט פייל און בויגן שמענדיק דיך פאַרפאַלגן,
דיין קול איז רו און טרוים, זיין שטים איז רויב און גוואַלט!

טאָ פאַלג מײן זון, און גיי! ס'איז שווער דער וועג פון וואַלד,
נאָר ס'וואַרט אויף דיר דאָך פאַרט דאָס צוגעזאַמטע לאַנד —
זי טראַגט אים ברויט אַרויס און וואַסער אין אַ לאַגל
און זעגנט אים ביים שוועל מיט צימערדיקער האַנט.

עס רוישט די נאָכט. דער אורוואַלד ברומט און צאַרנט.
דורך שאַטנדיקן לויער לויפט דער וועג אַרויף, אַראָפּ,
און יעקב גייט — ער גייט דעם וועג קיין חרן
און ס'טריפט מיט הימל-טוי דער מילכוועג אויף זיין קאַפּ...

עם נארן אפ די וועגן דיר...

עם נארן אפ די וועגן דיר, וואס פירן דארט קיין חרן,
זיי נארן אפ מיט הימל-טוי און טרוים פון פעטער ערד,
און האסטו יעקב איינמאל נאר דיין רוגעצעלט פארלארן,
וועסטו אומזיסט שוין זוכן איצט דאס לאנד, וואס איז באשערט.

די וועלט וועט דיר אנטקעגן גיין מיט חוזק-בליק און ליגן,
מיט פרעמדע גלייכגילט-שוועלן, וואו עס ווארט נישט קיינער אפ,
נאר שטיינער אין דעם מדבר וועלן אפשר זיך צוקריגן
אויף וועמען זאל דער וואנדערער אוועקלייגן זיין קאפ.

און אויב עס וועט אין פלאטערדיקן שימער פון אן אונט
דער כשוף פון א רחל-אויג פארנארן דיך געהיים,
און ס'וועט דיר שפעטער האלזנדיק מיט פאלשע ארעמס לבן,
פארשפילן דיינע טרוימען מיט דער פרייד פון זאמער היים,

זיי אפגעהיט, זיי נארן אפ די אונטן אין חרן,
און אפגעסט מיט ליבע זיינען ברונעמס דארט פארנאכט,
ווייל ס'קען אמאל דיין שענסטער טרוים מיט שווערע זיבן יארן
פארמשכנט זיין צום חסד פון באטריגערס פאלשע מאכט.

מיט לאהם קראנקע אויגן וועט זיך רויטלען דיין באגינען
און ס'וועט דער טאג פארשמויבן דיך מיט לבנם גלייכגילט-שפאט,
ער וועט דיך תמיד נאכיאגן און ערגעץ-וואו געפינען,
און מיט פארדאכט ארומטאפן, און זוכן פרעך זיין גאט.

און תמיד ווען דיין בענקשאפט וועט זיך דארשטיק-מיד שוין ציען
צום בלויען קוואל פון אונט-טרוים, צו רן פון א געצעלט,
וועט רויט-באטריפט א פלאמער טאן די הייס-פארצוקמע שקיעה,
ווי יוספס בלוטיק העמדעלע, געבראכט פארנאכט פון פעלד.

נאך אפשר דאן ווען אין דיין בליק שוין מיד און אונטערמעניק
וועט הארבסטיקייט א שאטן טאן מיט שפעטן שיין פון זון,
וועט אומגעריכט באווייזן זיך דער ניט דערווארטער קעניג,
וואס האט געלאזט דערקענען זיך — דיין יונג פארקויפטער זון.

דיין זון, וואס האט ווי דו געזוכט באשייד פאר די חלומות,
נאך האט אין וואר פארוואנדלט זיי מיט הערשנדיקער האנט,
און ס'וועט א ווייל א שימער טאן א טרוים, וואס ניט דיין טרוים איז
און ס'וועט דיין אומעט נידערן מיט דיר צו אים אין לאנד.

יוסף דער בעל החלומות

דער טרוימער מאַכט די אויגן צו און ס'ווערט די וועלט אים שיין.
ער חלומט אויף דער וואַר אַזוי און אלע מענטשן שטוינען.
נאָר זעלטן ווער פון זיי וועט אויף אַן אמת אים פאַרשטיין
און ס'קען אַמאָל אַ ברודער גאָר נאָך ווערן אים אַ שונאָ ...

וועט איינער פלאַנצן בוימער און וועט אַפּהיטן זיין שטוב,
אַ צווייטער וועט די וועלט גאָר גיין מיט איינן בלוט באַפרייען.
און אים גאָר, אַט דעם טרוימער, איז באַשערט אין שלאַנגען-גרוב
אַנטפלעקן זאָל זיך דאַרטן אים דער סצעפטער פון מצרים.

איז זיין וועט דעמאָלט גאָר אַזוי: מיט רויט ווי כלומרשט בלוט
וועט אַפּנאַרן זיין טרוים די וועלט ווי יעקבן דאָס העמדל
און ער אַליין וועט אויפגיין גאָר מיט קעניגלעכן רוט
צו זיין דער האַר פון ווירקלעכקייט אין שקלאַפּן-לאַנד אין פּרעמדן.

קען זיין, אז פאר דעם טרוימען איז פארענען אזא לוי, קען זיין פאר פותר הלום זיין קומט יא אזא באצאל אים. נאר איך וואלט נישט פארביטן אויף קיין גאלד פון קיין שום קרוין דעם פינקלענדיקן גינגאלד פון מיין אויסגעבענקטן הלום.

ווייל טויב וועט זיין מיין אויער צו דעם גאלד-קלונג פון באצאל און טונקל זיינען פאר מיין אויג די אוצרות פון מצרים. איך וויל דעם קופער ליבערשט פון מיין דורותדיקן קול, מיין אומרו-וויי דעם יידישן, וואס פון מיין בלוט טוט שרייען.

און ס'וויל מיין טרוים נישט גיין שוין מער מיט פרעמדער וואר אין שפאן, און ס'וועט מיין בלוט נישט זיין שוין מער צו זייער פרייד געהארכזאם. צו אלע פרעמדע ווארן, וועלכע זיינען נאר פארען, גיי איך אזוי ארויס היינט אויף דאס ניי זי פותר וואר זיין!

ווייל איך וועל מער נישט נידערן צום פרייד פון קיינעמס לאנד! דורך מדבר-נאמד א מידער טראג איך איצט צוריק מיין הלום, — ווי יוספס לעצט געביין אמאל — צוריק צו יענעם ראנד, פון וואנען כ'האב צו ווייטער פרעמד געבראכט מיט זיך אמאל אים.

יעקבס גערענגל מיט דעם מלאך

ס'האט ביו צום גרונט אויף אש געהאט דערברענט שוין סדום,
מיט רויך און טשאד דערמליעט האט א זינדיקער יארהונדערט,
און אלץ וואס יעקבן דערציילט דער זיידע האט אברהם
געטראגן אויף זיין פנים האט ער שמרענג און בלייך-פארוואונדערט.

דער וועג וועט אזא ווייטער זיין, די וועלט איז גרויזאם-גרויס,
די נאכט וועט אים מיט שטיינער אויסבעטן צוקאפנס,
ער איז אויף שמענדיק שוין פון מאטנס שמוכ ארויס —
קען זיין צום לעצטן מאל — מיט הייסע טרערן-טראפנס.

ארום איז פרעמדע נאכט און שוועבנדיקע שרעק,
פון הינטן לויערט אלץ מיט הענט באהארטע עשו,
נאר אים רופט בלוי די ווייט, ער וויל דערגיין צום ברעג,
צום ווייטן זילבער-ראנד פון שמערנדיקן אין-סוף.

די שמערן זיינען ווייט און ווינקען אין די נעכט,
און גרויס אט ווי זיין בענקשאפט איז דער אייביקייט-מהלך,
און ערגעץ ווארט אויף אים גערענגל און געפעכט,
און ערגעץ ווארט אויף אים דער שמרייט מיט עשום מלאך.

דער שמרייט ער ציט זיך לאנג, ס'איז קלאר אים זיין באדייט,
די שנאה גייט אים נאך, פארפאלגט אים נאך פון וויגל,
נאך דא ביים יבק-ברעג וועט ער ארויס צום שמרייט
ער וועט ביז בלוט זיך ראנגלען מיט דעם מלאכס ברוינע פליגל.

אז ניט, אז ניט וואכט סדום אויף — אויף צוריק,
ווארט אפ מיט הענט מיט בלוטיקע פארטייעט ערגעץ עשו —
און יעקב האט דעם מלאך אין דעם שווערן שמרייט באזיגט,
נאך לאס געבליבן שטיין ביים זילבער-ראנד פון אין-סוף.

איך זע נאך אלץ זיין גאנג, זיין אויסגעלינקטן טראט,
וואס וואנדערט איבער בלעמלעך אום פון סודותפולן חומש,
פון מיינע קינדער-מעג א ווייטער זיסער סוד,
וואס בלאנדזשעט אין מיין בלוט ארום און גיט מיר אלץ קיין רו נישט.

ווי ער פון טאמנס שטוב אזוי בין איך אוועק
פון חומש-לאנד דעם קינדערשן, מיט געלב-פארשטויבמע בלעמלעך,
מיין היים האב איך פארלאזט, די שאטנדיקע שרעק,
דעם נאגנדיקן אומעט פון די הארבסטיק-פייכמע שמעמלעך.

מיך רופט דער אין-סוף וואו, דער מילכוועג אין די נעכט,
איך אייל זיך צו מיין ציל, אט שטייג איך און אט פאל איך,
און ערגעץ ווארט אויף מיר דער זעלביקער געפעכט —
דער שמרייט דער ניט פארענדיקטער מיט עשום מלאך.

זעט אויס, אז ס'איז אזוי געוועזן מיר באשערט,
דורך נעפלדיקע דורות. זאל פון לאנד ארם נהרים
פארבלאנדזשען דא אהער אויף קאלטער צפון-ערד
דער אלטער גרויסער שמרייט, וואס דארף מיך איצט באפרייען.

אז ניט, אז ניט וואכט ווידער אויף א סדום,
זיין גליענדיקער אטעם גייט מיט ברוינע פלאמען היים אויף,
איך וועל זיך שמעלן היינט ביים אויפגעברויזטן תהום
צום לעצטן, גרויסן שמרייט אנטקעגן ברוינעם עשן.

איך פיל זיין פליגל-פאך, זיין לעסטער-קול, וואס שרייט,
מיין הארץ גיט זיך א רים מיט שנאה היים און הילכיק,
איך וועל באזיגן אים און דורך דער בלויער ווייט
ארופגיין הויך און שמאלץ צום שמערנדיקן מילכוועג.

יעקבס חלום

אברהם און ריקל בארנשטיין געווידמעט

דאס איז געוועזן אין א בלויער חומשדיקער נאכט
ווען וואונדער ווארמן אפ דעם דורכגייער און לוייער,
דעם שפעטן מידן וואנדערער, וואס חלומט אויף דער וואך
און פילן זיינע לאגלען אן מיט זיסן אונט-טרויער.

איז יעקב אין א נאכט אזא געבליכן פלוצלינג שטיין.
די בענקשאפט האט געפאנגען אים, פארוויגט מיט בלויען קול אים,
ער האט דעם קאפ אוועקגעלייגט א מידן אויף א שטיין,
און האט אין שלאף געזען א וואונדערלעכן חלום.

א לייטער שטייט אויף דר'ערד און ביו צום הימל גרייכט זיין קאפ,
און איבער אים אויף שטאפלען ס'איילן זיך מלאכים —
און ווער עס גייט ארויף און ווער עס גייט אראפ
מיט לעצטן אַנמאַכט-וויי פון פליגלדיקן פאכן.

איך ווייס נישט וואס האט יעקב אין זיין חלום דאן געטראכט
און שפעטער שוין, באגינען, ווען פארשוואונדן לאנג זיין טרוים איז,
דאס איז דאך אלץ געוועזן אין א חומשדיקער נאכט,
וואו מענטשן גייען אום געארעמט מיט חלומות.

נאָר מיר וואָס איז באַשערט געווען צו לעבן אין אַ דור,
צו זיין דער זון פון זינדיקסטן, דאָך הייליקסטן יאָרהונדערט,
איך האָב זיך אַלץ געלערנט צו פאַרשטיין די גרויע וואָר,
און האָב דערפילט דעם גאַנג פון קומענדיקע וואונדער.

ווייל ווער עס האָט גענעכטיקט אויף אַ שטיין אַמאָל אויף דר'ערד
און האָט די נעכט געמיילט מיט שריפה-שיין און שמערן
וועט אויסלעשן אין אויג ביי זיך די אַנגעגלימע טרער
און וועט דורך טויבער נאַכט דעם טראַט פון טאַג דערהערן.

און איך, וואָס טראַג אין בלוט אַרום דעם אוראַלטן געוויין,
דעם גורל-קרעכץ פון דורות וואָס האָט איינגעוויגט מיין וויגל,
כ'האַב ווארהאפטיק געזען דעם וואונדער-ליימער שטיין,
און האָב אַליין זיך אַנגעטאַן די פלאַטערדיקע פליגל.

איז גיי איך איצט אַרויף, אַרויף מיט אויפגעשיינטן גוף,
מיט מיר גייט מיט אַ נייער דור צום העכסטן, לעצטן שטאַפל,
און ס'גייט אַ וועלט אַראָפּ, און עס גייט אַ וועלט אַרויף
מיט אויסגעבענקטן פאַך פון פליגלדיקן צאפּל.

איך ווייס ניט צי האָט יעקב פון זיין הלום ווען געטראַכט,
איך ווייס ניט צי וועט שפעטער ווער דערמאַנען נאָך אַמאָל אים,
נאָר איך האָב אויך געזען אים, אין אַ שוידערלעכער נאַכט,
דעם ליימער שטיין אויף דר'ערד, — אין וואָר און נישט אין הלום.

1943

מיט קינדערשע אויגן

זיי האבן אלע...

זיי האבן אלע מיר גערעדט דיזעלבע רייד:
— וואס מױג עס דיר זיך חברן מיט שמערן,
עס וועט דיין הארץ נישט אויסהאלטן אזויפיל פרייד,
עס וועט דיין הארץ נישט אויסהאלטן אזויפיל טרערן! —

די ערשטע האט מיין מאמע דאס געזאגט,
און שפעטער זי שוין פון מיין לעצטער ליבע,
און ס'האבן שכנים שמענדיק זיך געקלאגט:
— ער וועקט ביינאכט מיט אומר-טריט אונדז איבער! —

און איך אליין האב אויך צו זיך גערעדט:
— וואס מױגן דיר דו נאר איינער די שמערן! —
נאר ס'האט פארעקשנט זיך דאס הארץ פון א פאעט
און ס'וועט מיין הארץ שוין קיינעם מער נישט הערן.

די וועלט

איך בין נאך אפשר אלץ דאס ניגיריקע קינד,
וואס זעט די וועלט מיט אויגן מילד-פארוואונדערט,
און חידושט זיך, און שטוינט אויף אלץ וואס עס געפינט,
און פרעגט זיך צען מאל אויס ביי יעדערן באזונדער.

די וועלט איז נאך פאר מיר א פרעמדע, גרויסע שטאט,
וואו כ'דריי ארום זיך א פארטאמלעך פראווינצער.
וואו יעדער פנים איז א פענצער פול מיט סוד
און יעדער פרעמדער בליק — א געסל אין דער פינצער.

און יעדער נייער טאג איז ווי א פרעמדע טיר,
וואס קען זיך ליכטיק-ברייט מיר געבן א צעעפן.
און ס'קען גאר זיין אומזיסט מיין ווארטן הינטער איר,
איך וועל דארט אנקלאפן, נאר קיינעם שוין נישט טרעפן.

מײן ערשטער פרימאָרגן

איך בין נאָך דאָן געלעגן אין מײן טונקלקייט פאַרבאָרגן,
ווי זי די וועלט אַרום מיר אין איר נעפּלדיקן רוים,
נאָר כ'האַב צו דיר געצויגן זיך, מײן זוניקער פרימאָרגן,
דורך ווינדעלעך פון נאַכט, דורך שלייערן פון טרוים,
פון אַפּגרונטן פאַרשאַטנטע, מיט דעמערדיקן שימער,
ביז כ'האַב דערזען דיך פּלוצלינג אין דעם פענצטער פון מײן צימער
א שטראַליקן, אַ גאַלדענעם אויף צווייגן פון אַ בוים . . .

און ווי אַ וואַסער-בלום, אַ בלאַסע,
וואָס ציט זיך ווי אַ קנאַספּ נאָך מיט איר צימערדיקן גוף
אַרויף,

אַרויף

פון ליימיק-קילן דעק
דורך פאַליעדיקע נעכט און טעג
צום אויפגעשיינטן אויבערפלאַך פון וואַסער,
ביז אומגעריכט דערפילט זי אַט דעם ברי
דעם ערשטן קוש, דעם זוניק-הייסן גלי,
אַזוי האָב איך זיך אויך פון טונקלקייט באַהאַלטן
געצויגן זיך צו דיר דורך שלייערן פון טרוים
ביז אומגעריכט דערזען דיך אין דעם פענצטער אַ צעשמראַלטן,
אַ גאַלדיקן, צעזוניקטן און אויפגעבלייבן רוים.

און דאס איז דאך געוועזן אַט מיין ערשמער אינדערפרי,
דער ערשמער און דער שענסמער פון די אלע אינדערפריען,
ווען ס'האָט אַ וועלט אַ פרעמדע נאָך אינגאַנצן פון נישט הי
זיך אָנגעהויבן נאָנט אַזוי און היימיש צו מיר ציען,
ווען ס'האָט דער גרין מיר אויפגעשיינט צום ערשטן מאל מיט גרין
און זיס ווי מער שוין קיינמאל נישט צעזשומט האָט זיך די בין,
און ס'האָט דער בעז צום ערשטן מאל זיין ריח מיר פאַרטרויט,
און ס'האָט פאַר מיר דער הימל זיך אויף אייביק דאָן צעבלויט...

מיין האַרץ נאָך דאָן אַ קליינס, אַ קנאַספעלע די גרויס,
געצאַפלט, האָט געריסן זיך, געוואָלט אַרויס, אַרויס,
ווי ס'רייסט זיך שוין אַ רייפער, אויפגעפוישמער יאָדער,
דורך האַרטער הויט, דורך דורכגעברוינטער שאַל.
אַט פיל איך נאָך אַצינד דעם צוק אין יעדן אָדער,
דעם צאַפל פון מיין האַרץ, וואָס פלאַמערט אין מיין קול.
און יענע פרייד, וואָס גייט מיר נאָך פאַרבאַרגן
און העלט פון מיר אַרויס אין נעפלדיקן רוים,
דער זינגענדיקער גלי פון זוניקן פרימאַרגן
אין פענצטער פון דער וועלט צווישן וואָר און טרוים.

מיט קינדערשע אויגן

די וועלט ווי כ'האב זי געזען,
מיט מיינע נאך קינדערשע אויגן —
זי איז נאך קיין וואר ניט געווען
און איז ווי א חלום פארפלוויגן.

געבליבן אין מיר איז נאך טיף
דער סקריפ פון מיין הילצערנעם וויגל,
א זארגלאזער קינדערשער שטיף —
דער פאך פון פארלוירענע פליגל.

איצט גיי איך ארום אויף דער וואר
אין א וועלט פון פארשמענדלעכע זאכן,
וואו אלץ איז דארט פשוט און קלאר,
אט קלאר אז עס ווילט זיך מיר לאכן.

איצט ווייס איך פון זאכן דעם ווערט
און כ'וועל זיי ניט לאזן פארבייטן;
איך ווייס אז א פערד איז א פערד
און כ'וועל אויף א שמעקן ניט רייטן.

און קלאַר איז מיר איצט שוין דער סוד
אין גאַנג פון מזלות און מענטשן;
און קערעווען קען איך מיין טראַט,
און ווייס וועמען האַסן צי בענטשן.

נאָר ערגעץ אין לויף פון מיין בלוט
ליגט וואונדערלעך אלץ נאָך פאַרבאַרגן,
דער שרײַ פון מיין ערשמער מינוט,
דער בלוי פון מיין ערשטן פרימאַרגן.

און דאָ אין די נעכט איז אַ נאַכט
ווען וואָר גייט מיט טרוים אויף אינאיינעם:
און כ'לאַך דאָן ווי כ'האַב נאָך געלאַכט,
און כ'וויין — ווי אַמאָל פלעג איך וויינען.

לבנה-רענדלעך

די לבנה אויף מיין דאך
זילבערט אויס א הלום.
כ'האב מיין פענצמער אויפגעמאכט,
צעפענט ווי אמאל אים.

זאל איך ווי אמאל ארויס
אין א קינדערש העמדל,
זוכן אויפן שוועל ביים הויז
א לבנה-רענדל?

מאמע מיינע, מאמע קרוין,
כ'האב א שווערן ישוב:
ס'האט געפאנגען מיך א טרוים
מיט א זילבער-כישוף.

גיי איך נאך אים ווי א קנעכט
ערגעץ פון מיין וויגל:
און ער טריפט אין מיינע נעכט —
פון זיין זילבער-קריגל.

און ער שמערנט בלוי צו מיר,
מילכוועגט ווייט, אומענדלעך:
און ער פינקלט פאר מיין טיר
מיט לבנה-רענדלעך.

בלייב איך שטיין מיט וויי אין בליק
און מיט פרייד אינאיינעם:
זאל איך זינגען פון מיין גליק,
זאל איך אפשר וויינען?

מאמע מיינע, מאמע קרוין,
ס'איז אומזיסט מיין ישוב:
נאר פון וואנען איז דער טרוים
און זיין זילבער-כישוף?

ה א ר ב ס מ

ס'האט אפגעבלאנקט אין פעלד דער לעצמער סערפ
און אפגעהילכט פון לאנג דאס ליד האט שוין פון שנימער.
מיט עפל צייטיקע גייט גאלדיק אויף אין קערב
דער פריילינג-טרוים פון בויער לאנג פארבלימע

כ'וועל היינט נאך אנשעפן צום לעצמן מאל מיין קרוג
מיט וואסער קוואליקן פון אונטיקן ברונעם,
נאך מארגן פרי וועט איילנדיק א צוג
מיך טראגן שוין מיט רעדערדיקן ברומען.

ס'וועט בלייבן דא א שאטנדיקע באנק
און בלייבע נעכט מיט פאלנדיקע שמערן,
נאך הינטער מיר וועט צימערדיק און באנג
דער ווינט דער הארבסטיקער מיין לעצמן טראט פארקערן.

און נאכגיין וועט נאך מיר אין אויפגערוישמע שמעט,
דורך גאסן רויכיקע, מיט גליווערדיקן נעפל,
פון מארגנס טויאיקע, מיט צארטן ווינטל-גלעט,
דער זיסער ריח פון צעשמעקטע רייפע עפל.

אט ליגן זיי פארגליווערטע אין הארבסטיק-ברוינע קערב,
מיט ראזער גאלדיקייט פון טרוימען לאנג-פארבלימע,
איך טראג מיין וויי אוועק, אן אפגעבלאנקטער סערפ,
וואס ס'האט פון פעלד געבראכט דער לעצמער שנימער.

ה א ר ב ס ט י ק ע ו ו א ל ק נ ס

אין טונקעלע, צעווינטיקטע פאטשיילעם
איילן וואלקנס זיך, ווי יידענעם אויף שמעמלשע לויות.
זיי שלעפן זיך צעשויבערטע פארזונקען אין אכלות
און קלאגן אויס מיט רעגן-טרערן שימערע
דעם מזל זייערן דעם פינצטערן, דעם בימערן,
דעם גורלדיקן: "אזוי איז שוין באשערט".

בלינדע ווענט מיט פלייצעם הויקערדיקע, קרומע
האבן זיך אראפגעזעצט צו סאמער פייכטער ערד
און בעמלען, בעמלען גליווערדיקע, שמומע
מיט מירן טויבלעכע צו דרויסנדיקע ווייטקייטן פארהערט.
די בוימער ווארפן צו מיט דארע צווייגן זיי נדבות,
אלטן, מאטן קופער-מינגן פון בלעטער-פאל דעם לעצטן,
וואס בלייבט צעשאטן ליגן אזוי רעגנדיק באטרערט
אויף שטיינערדיקער דלאניע פון דעם ברוק דעם טריב-פארנעצטן
— צ ד ק ה ת צ י ל מ מ ו ת ! —

גרויע וואלקנס פארגייען זיך אין גרויס געוויין,
זיי איילן זיך אויף ווייטע קבר אבות
און בלאנדושען אום און ווייסן נישט וואוהין צו גיין.
אויסגעקרימטע, לאנגע פלייטן פארלויפן זיי דעם וועג
און פירן זיי פארהידושמע און הילפלאזע אזועק
צום שאטנדיקן ראנד פון נאכט און ירעק.

דער אייביקער ניגון

פון הינטער מיין וואנט שטייט ביים שכן א וויגל,
איך קען נישט מיין שכן און נישט זיין געזינט,
נאר ס'גייט אויף טאג-טעגלעך פון דארטן א ניגון
א מאמע וויגט איין מיט א לידל א קינד.

איך קען ניט דאס קינד און איך קען ניט די מאמע,
וואס הוידעט דאס וויגל מיט צערטלעכער האנט,
איך קען ניט די ווערטער פון ליד און די גראמען,
איך קען נאר דעם ניגון וואס פליסט פון דער וואנט.

אין אלע פארנאכטן, אין אלע פרימארגנס,
ווען ס'וועקט מיך פון שמילקייט א קינדערש געוויין,
גייט אויף דורך דער וואנט אט דער ניגון פארבארגן,
מיט אומקלארע ווערטער, וואס כ'קען ניט פארשטיין.

און ס'וויגט זיך דאס ליד צו דעם טאקט פון דעם וויגל,
און ס'וויגט זיך מיין הארץ צו דעם טאקט פון דעם ליד,
און כ'פיל ווי מיין פרייד גיט א פאך מיט די פליגל,
און ס'לויפט אן מיין קינדהייט מיט בארוועסע טריט.

אין צוג

מיך טראגט דער צוג. דער הארבסט-מאג טונקלט.
דורך וואלד-געפלעכט דער הימל גיט א לויכט.
און רויטע בלעמער פאלן און זיי טאנצן מיט די פונקען,
וואס גליען אויף און לעשן זיך אין רויך.

אט האט דער ווינט דעם רויך ארום צעבלאזן,
די וועלט אנטבלויזט לויפט איצט אנטקעגן נאכט:
אין ווייטער העמד שפרינגט אונטער א בעריאזע,
א פלייטל טאנצט אדורך, א קוימען אויף א דאך.

דאס טאנצט דער הארבסט צום טאקט פון רעדער-ניגון
זיין אונט-מאגן — און פלוצלינג אויף א פעלד
מיט הענט צעשפרייט אין דר'הויך, ווי ווינטמיל-פליגל,
א מענטש האט זיך צעפאכט מיט גרום פון ווייטער וועלט.

מיין הארץ טוט זיך א ריס, גיט נאגנד-זיס א פלאמער,
כ'פאל צו צום קאנט פון שויב מיט אויפגעפראלמער פרייד:
— א, ווייטער מענטש דורך שמאלער פענצמער-קראמע
נעם אויף מיין גרום אן ווערטער און אן רייד . . .

די שקיעה גליט ביים מערב-ראנד געצונדן,
עס גליט מיין הארץ ביים שמאלן פענצמער-קאנט.
דער מענטש אין פעלד איז לאנג, שוין לאנג פארשוואונדן,
נאר ס'פאכט נאך אלץ מיין פלאמערדיקע האנט.

אונדזער וואָר

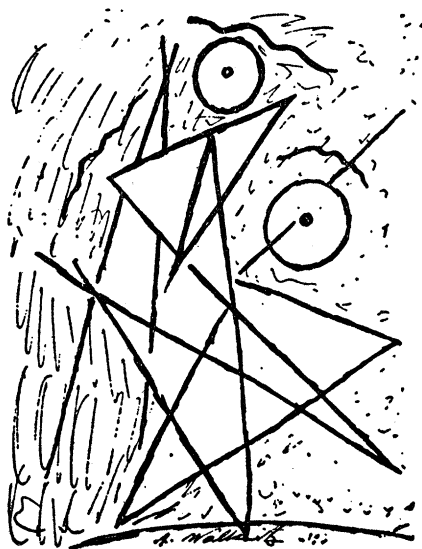
פון הינטער מיינע פענצטער האָט פאָרוואָרפן שוין דער טרויער
זיין שמערנדיקן זילבער-נעץ,
מיר, פאָרלוירענע אין פלאַנמערדיקן דויער,
פאָרצווייפלטע מיר וואַרטן אויפן קץ.

אַהינטער אַלע מירן, שימלדיק און שטויביק
וואַלגערט זיך אין דרויסן אַ פאָרצוקטע אונדזער וואָר,
און מיר, מיר נאָרן אַפּ זיך צביעותדיק און גלויביק
און שוואַרצן זיך מיט ליגנס אַפּ די גרויענדיקע האַר.

קען זיין אַז הינטער וועלדער פון די אַפּגעוועלקטע טרוימען
נאָך פּרילינגן די לאַנקעס אַלץ פון תּמימותדיקן גליק,
נאָר גורלדיקע, שטאַלענע מעת-לעתן, ווי די רוימער
זיי הימן דאַרט געפאַנצערטע די וועגן אויף צוריק.

אַ גורלדיקע גרויל-אַרענע! ווי דער גלאַדיאַטאָר
כ'פאַרנעם שוין דורך דעם יובל-רויש דעם לייבס צעשפּרייזטע טריט,
דורך פּרעמדע פּרייד-געשרייען און דורך אייגענעם געפלאַטער
אַט פאַל איך אַ פאָרצוקטער שוין און זינג נאָך אַלץ מיין ליד.

מענטשן און זאָכן

פ א ר ט ר ע ט

ס'איז אלץ אויף דיר צעפלאַקערטער געשריי:
די קופער-פלעכט פון האַר, דער רויטער קאם אין זיי,
דער גאלד-ברען פון דיין ברעם, דער ווייסער בלענד פון ציין
און יענער פרויען-גלי וואָס גייט פון דיר אליין . .

און נאָר דיין האַנט אויף גרינעם זייד פון קלייד
בלייכט מאַט און גלייכגילטיק, אַן בענקשאַפט און אַן פרייד —
אַ פרעמדער, קאלטער גרום פון ווייטער, ווייסער רוי,
וואָס האַט פאַרבלאַנדזשעט דאָ — נאָר איז נישט דו.

כאנאיקעס *

די עלטער-עלטער-זיידעס פון די חרובע כאנאיקעס,
די יידישע געזעלן פון דעם שווערן וועבער-פאך,
קען זיין זיי האבן נישט געוואוסט נאך, וואס אזוינס א שטרייק איז,
נאר ס'האט די נויט געלערנט זיי פארנעמען בלינד איר שפראך.

מיט יחוס-קנייטש פון פלפול נאך אויף פנימער אויף בלאסע,
מיט הארעפאשנעס שטאלץ שוין פון אן איינגעהויקערט לייב,
אלץ אפמער האבן זיי זיך שוין געפרואווט צו לערנען האסן
מיט זידל-ווארט און הייב פון האנט גאנץ אפט אויף אייגן ווייב.

דער האס פלעגט זיי פארוויגן איבער וועכשמוולן פארשטויבמע
און אויסגלייכן די פלייצעס זיי, צעקרימט פון ארבעט-לאסט
און צוגעוויינטע שרייען אין מאשין-רויש, ווי פארטויבמע,
זיי האבן דעם געשריי געטראגן שפעטער דורך דער גאס.

די גאס האט נאך געשטוינט פאר זייער דרייסטן אומרו-פלאטער,
ווען אויסגעשריי געפאלן איז בשותפות מיט א שטיין,
ווען יוב-טובדיקע פענצטער פון די זאמע באלעכצאמס
מיט אויסגעהאקטע שויבן בלייבן בלינד-צעשראקן שטיין.

זיי האט אליין געשראקן נאך און דאך זיי מער פארעקשנט,
און מערער אלץ נאך איינגעשפארט, צו להכעים זייער וואר,
און ס'איז אין זייער אומרו שוין געלעגן אלץ פארמשכנט
דער פרוואו פון דרייסטע אייניקלעך, דער רום פון פינפטן דור.

* כאנאיקעס — דער ארבעטער-קווארטאל אין ביאליסטאק.

דינסמן

זיי פלעגן קומען אין די שמעט אין יאָר פון אומגערעמעניש, ווען ס'האָט דאָס לעצטע ברויט אין כאַמעס שוין פאַרפעלט, און איבער גאַסן וואו געווען איז אַליץ פאַר זיי אַ רעמעניש, פלעגט נאַכגיין זיי דער אומעט פון אַן אַפגעשניטן פעלד.

פאַרחידושמע, האַלכ-שעמעוודיק מיט אויגן מילד-צעשראַקן, מיט בליקן נאָך פאַרקוקטע אין דער דאַרפיש-בלויער ווייט, זיי פלעגן מידע בלאַנדזשען איבער פרעמדע, הויכע שמאַקן און ווערן שפעטער דינסמן ביי די אַפגעפיינטע לייט.

עס האָט געלאַקט אַ טרוים זיי פון אַן אַפגעשפאַרמטן גראַשן, פון זעמל-ברויט מיט פוטער און הויכע לעדער-שיך, נאָר אומעטיק געקלונגען האָט דאָס ליד אויף זייער לשון אין בין-השמשות-טונקל פון אַ האַרבסטיק-פרעמדער קיך.

עס האָט גענאַגט אין לייבער טיף צו זאַמע לייט די שנאה און ס'פלעגט דער עלנט קוועלן זיי אין לאַנגע ווינטער-נעכט. זיי פלעגן צאַפלען בענקענדיק אין זונטיקדיקע קינאַם אין אַנזיכט פון אַ טייכל-ברעג, מיט לאַנגע צווייגן-פלעכט.

זיי פלעגט זיך שפעטער חלומען דער ערשמער גרין פון פליינען, דער פרילינגדיקער מיסט-גערוך און צארטער ווינטל-גלעט . . . אין שפעטע, פרעמדע קיכן פלעגן דינסמן וויינען, וויינען אין יום-טובדיקן אַנטוועכץ אויף האַרמטן אונטערבעט.

די ווינט-מיט

זי שטייט,
פארריסן הויך דעם קאפ.
די פליגל ברייט,
צעשפרייט —
זיי דרייען זיך הכנעהדיק און בלינד
ארויף,
ארעפ
אין ווינט.

די ווינט-מיל שטייט,
זי צימערט מיט איר גוף,
זי וואלט געוואלט א פלי מאן איצט ארויף,
זי זעט: א בלויער אונטיקער רויך
ציט שלאנק און קרייזלענדיק זיך לאנגזאם אין דער הויך,
א שווארצע, היפנדיקע קרא
האט זיך א הויב געטאן פון ארט און איז נישטא.
און זי איז הויך און גרויס,
און קען פון איר פארגליווער ניט ארויס,
און יעדער פליגל-דריי —
טוט וויי,
טוט וויי.

איז כאַטשבי זיין דאָס שוועלבעלע, וואָס קרייזט אַרום אין בלאַ,
אַט כאַטש דאָס קליינע פלינגעלע, וואָס שוועבט אַרום איר דאָ,
און זי איז הויך, און ברייט, און גרויס,
און קען פון איר פאַרגליווער ניט אַרויס.

זי שטייט,
פאַרריסן הויך דעם קאַפּ.
די פליגל ברייט,
צעשפּרייט
זיי דרייען זיך הכנעהדיק און בלינד,
אַרויף,
אַראָפּ
אין ווינט.

אַ לעצטער שקיעה-שמראַל שפּילט גאַלדיק זיך און העל,
אַ שאַטן גנבעט זיך צום אַוונטיקן שוועל,
און ערגעץ טיף אין איר גייט אַפּ איר טרוים מיט מעל,
מיט ווייסן מעל.

א מלחמה - טאנצאל

אן אלטער בלינדער פידלער שפילט א ניגון אויס צום טאנץ,
און פון קלאוויר, וואס גלאצט מיט טיפן, שווארצן גלאנץ
גייט אויף פון הינטער פרויען-הענט דער ברומענדיקער וויי
פון איינזאמע קלאווישן, און צו דעם טאקט פון זיי
מיט פלינקן פינגער-פלי א יינגל, נאך א קינד,
לויפט נאך מיט שטעקלעך שרויטיקע און פויק-געכרום געשווינד.
אט הילכט דער טאצן-מעש, אט לעשט ער ראש אים אפ
און ס'פלאטערט דורך סינקאפן-ווירבל אין זיין קינדערש קאפ
א ווייטער, זיסער הלום פון א גרויסן רייפטל ברויט.
ער שמייכלט קינדערש-אומעטיק און שיט דעם שטעקל-שרויט...
עס ברומט דער דושאז נאך האסטיקער. מיט פיבערדיקן שפרייז
צונויפגעפרעסט צו זיך אליין, אין טאנצנדיקן קרייז,
עס דרייען זיך נאך פרויען דא, געפארמע ווייב מיט ווייב,
זיי טוליען זיך מיט ליידנשאפט און נארן זייער לייב,
און קלאפן אויס מיט קנאפלען הויכע, אומרואיק און פרעך
די גלוסטונג צו א מאן, וואס שרייט דורך בלוט-געהילך פון נעכט.
און קרעכצן אויס מיט קליידער-שאַרף, מיט פלאטער-רויש פון שטאף
דעם תאוה-לעכץ פון ליילעכער אין נעכט אליין, אן שלאף . . .

דער אומרו האָט פאַרוויקלט זיי און יאָגט זיי דאָ אין טאַנץ,
און גלאַזיקט זיי די אַפּלען מיט אַ פּאַלשן פיבער-גלאַנץ,
צעמיניעט אין דעם פאַרבן-שפּיל פון לאַמפּן רויט און בלוי
און פּרעסט זיי דאָ צונויף אַזוי, און טוליעט פּרוי צו פּרוי.
און פון דעם מעש-געברום, און דורך דעם פייקל-שרויט
גייט אויף אַן אַפהילך דאָ, וואָס פאַכט מיט שרעק און טויט,
ווי ס'וואַלט אין טאַצן-דוין געלעגן וואו פאַרהוילט
דער שריי פון טויונמער אויף שלאַכטפּעלדער צעגרוילט,
ווי ס'וואַלט דער פייקל-שרויט אין מיטן טאַנץ דערמאַנט
אַן האַגלענדיקע קוילן-נעכט מיט מענער אויפן פּראַנט...
דער ינגל נאָר ביים פייקל טראַכט נאָך אַלץ פון רייפּטל ברויט
און מישט מיט גלויכגילט-פינגער אויס דעם מעש מיט שטעקל-שרויט.
דער בלינדער פידלער איז געבליבן אויף אַ סטרונע הענגען דין,
ער טאַפט שוין מיט די פינגער אַן דעם בלוי פון דעם באַגין.
אַט נאָך אַ ווייל, אַט נאָך אַ ווייל, עס ווירבלט נאָך דער טאַנץ,
נאָך גלאַצט פון דעם קלאַוויר אַרויס די נאַכט מיט קאַלטן גלאַנץ,
נאָר ס'האַט באַטריפּט מיט בלויקייט שוין די פידל דעם פאַרקעט
און לעשט דעם שפּרייז פון אומרו-פּים מיט סטרונע-גלעט. ס'איז שפּעט.

און אין דעם שפּיל פון נאַכט-שאַטנס מיט בלויזן מאַרגן-שיין
פון דרויסן דורך אַ שפּאַרע פון אַ פאַרקאַן קוקט אַריין
מיט בלייך-פאַרשפּיצטן פנים און מיט אויגן ווילד צעגליט
אויף קוליעס אַנגעשפּאַרט אַן אינוואַליד.

ד ע ר ק א פ ע ל ו ש

דעם קאפעלוש געמראגן האט א גרויער, הויכער הער,
א הויכער גרויער הער, אן אלטער קאוואליער,
וואס ביזן לעצטן מאג האט ער זיין וואגס געשווארצט
און מיט א שנאפס פארויסט זיין איינזאם-בחורש הארץ. . .

דער אלטער קאוואליער האט ליב געהאט א מאגן,
האט ליב געהאט פון מיידל-אויג דער נארנדיקן גלאגן —
דעם קאפעלוש אין האנט, מיט אפוארט אין דעם בליק
ער האט געבעטלט טרוים, ער האט געבעטלט גליק.
ביז איינמאל האט זיין האנט געכאפט זיך פארן לאץ
און ס'האט אין מיטן מאגן — זיין בחורש הארץ געפלעצט . . .

איצט טראגט דעם זעלבן קאפעלוש א גאסן-קאמעדיאנט.
דער קאפעלוש איז אלט שוין און נישט מערער עלעגאנט,
דער אלטער קאמעדיאנשטיק מאכט גאר שעלמיש צו אן אויג
און גיט זיך א צעמאגן צום מאקט פון מאגן און פויק.
א זון-שמראל גיט א שפיל זיך מיט א ווירבל-זייל פון שטויב,
א זון-פלעק ווי א גראשן גיט א קייקל זיך פון שויב;
דער זון-פלעק פאלט אין קאפעלוש מיט צימערדיקן גלאגן,
דער אלטער קאמעדיאנשטיק דרייט זיך שנעלער נאך אין מאגן,
ביז פלוצלינג בלייבט ער שטיין ביים לעצטן קלונג פון מאגן,
ער בלייבט פארגליווערט שטיין און רירט זיך נישט פון פלאץ,
און נאר אין האנט ביי אים אין אויסגעשמרעקטער האנט
מאנצט ווייטער אלץ דער קאפעלוש אן אויפהער נאכאנאנד
דעם בעטל-מאגן פון ביידן אויס, דעם אומעט און באגער
פון גאסן-קאמעדיאנשטיק און פון אלטן קאוואליער...

פֿטחון

צום הייליקן אנדענק פון מיין מאמע
אומגעבראכט דורך די נאצי־רוצחים

מיר וועלן קומען

ס'איז ליכטיק אין די פענצמער פון מיין נייער היים.
עס טריפט די זון דורך אלע מיינע רגעס,
נאָר ס'וויל נישט טריקענען אויף מיינע שייך דער ליים,
וואָס איך האָב מיטגעבראַכט פון מיינע ווייסל-ברעגעס!

און אלע אַוונט קומען דאָ צוגיין
די פענצמער פון מיין היים, מיט בלינדע שויבן-בליקן,
זיי קלאַגן זיך פאַר מיר, מיט שטומען נאַכט-געוויין,
און טוליען זיך צו מיר, און ווילן נישט צוריקגיין.

איך בעט זיך שטיל ביי זיי: — אַ, בלינדע ווענט! איך ווייס,
איך טראָג אין האַרצן טיף דאָך אייער ווי דעם שטומען,
טאָ נעמט זשע מיט אַהין דאָס וואָרט פון אונדזער טרייסט,
דאָס אויסגעבענקטע וואָרט: — מיר וועלן קומען! —

מיר וועלן קומען אַפּשווענקען דעם אומעט-ליים
פון בענקענדיקע טריט אויף וואָרטנדיקע ברעגעס,
ביז ווערן ליכטיק וועט אין אונדזער אַלמער היים,
ווי ליכטיק זיינען דאָ אין פּרילינג אלע רגעס.

די מאמע רחל

א קול צום הימל טראַגט זיך אום אלץ העכער,
א שטימע קלאַגט דורך נאַכט ביז צום באַגין:
דורך אלע וועגן, וועלכע פירן קיין בית-לחם
די מאמע רחל גייט באַוויינען אירע זין.

איך פלעג אליין באַגיסן זיך מיט טרערן,
ביינאַכט פאַרמוליען זיך, נאָך זייענדיק אַ קינד,
און אין דער שטיל מיט זיסן האַרץ-קלאַפּ הערן
איר ווייטן כליפּ אין פלאַטער פון דעם ווינט.

און וואו האַט שפּעטער ניט, דורך וועלכע פרעמדע געסלעך,
געפירט דער גורל מיך צו זיין אַ ווייל אַ גאַסט,
נאָר איר געוויין אלץ האַב איך ניט געקאַנט פאַרגעסן
נישט אין די טעג פון פרייד, נישט אין די נעכט פון האַס.

איצט ליגט אין אש פארשאטן שוין מיין גלויבן,
מיט קופעס מיסט און אפגעקראצטן ליים,
מיט לעצטן פינקל פון צעפלאצטע שטיקלעך שויבן,
וואו ס'האט אמאל געהימלט בלוי מיין היים.

און פון די חורבות איבער רויטע בערגלעך ציגל,
אריבער לעצטן, דורכגעברענטן שטיין,
מיט שטילן סקריפ נאך פון מיין לאנג-פארהוידעט וויגל,
גייט אויף פון גאר אמאל א שטיל-פארשטיקט געוויין.

און פלאטערט אויף אין אלע פענצטער-לעכער
און בלאנדזשעט אום און ציט זיך אלץ אהין,
וואו אויף די וועגן, וועלכע פירן קיין בית-לחם,
די מאמע רחל וויינט פארבענקט נאך אירע זין.

ווארשע 1946

מיינע פענצטער

אלע טויערן באגלייטן מיך מיט שפאט
און אלע ווענט דערציילן פון מיין פיין מיר.
און רעדער גרילצן אויס אויף גאסן פון דער שטאט
דאס ליד פון זייער פרייד, דאס ליד פון מיין נישט זיין מער.

און אלע מירן קרעכצן אויס מיין פיין,
נאר מיינע פענצטער ווילן ליכטיקע היינט טרוימען,
און ס'צייכנט אויס אויף הימלען-הויך — מייין זיין
דער בלויער רויך, וואס ציט זיך פון מייין קוימען.

און יעדעס וואלקנדל, וואס ראזיקט אין פארנאכט
איז גאר מיין ליד, וואס שוועבט דער נאכט אנטקעגן
און וועט זיך אומקערן, און זינגען אויף מייין דאך
אויף סטרונעס זילבערנע פון פריילינגדיקן רעגן.

און מעגן דעכער נאך ווי אכלדיקע הענט
מיט טרויער גרויען אויף מיין קאפ פארבראכן,
נאר מיינע פענצטער וועלן לויכטן פון די ווענט,
דורך אלע נעכט מיט גלויבן און בטחון.

ב י י ם

דער ים האט אפגעפלייצט מיט אויפגעשווימטע קאמען
און איז צוועק, צוועק,
ער רוישט נאך א פארטייעמער נישט ווייט פון דאנען
און פליעסקעט זיך מיט מורמעלענדיקער שרעק.

נאך זוניק-אויפגעהעלט טויכט זאמדיק אויף דער ברעג,
מיט טריט צעפלאצערטע און ליכטיקע געשרייען,
וואס לויפן אן, דעריאגן זיך, פארגייען
און ציטערן צעגלעקלטע ארום דא נאכאנאנד.

די קולות לויפן אן, זיי ווערן הייסער, שנעלער,
פון קינדערשן געלעכטער ווערט נאך ליכטיקער דער זאמד,
פון קינדערשע געזאנגען ווערט דער הימל טיפער, העלער,
און ווארעמער פון סאמעט ווערט דער ווינט-גלעט אויף מיין האנט.

מיט קלינגענדיקע שטימעס גייט דאָ אויף מיין יידיש לשון,
מיט פנימלעך צעשמייכלטע און אויגעלעך צעקוועלט
אַ וואַלקנדל ביים הימל-ראַנד, וואָס גליווערט מאַט-פאַרלאַשן
האַט פּלוצלינג ווי פאַר חידוש זיך צעזוניקט און צעהעלט.

פון קינדערשע געזאַנגען ביי דעם ראַנד פון פרעמדע ימען
גייט אויף די שטימע בענקשאַפט נאָך אַ היים און נאָך אַ מאַמען,
און ס'מישט זיך, און עס מיניעט זיך דאָ פרייד מיט ווי צוואַמען:
אַט ווערט דער ים גאַר גרויער, גרויער
פון לידער יידישע, וואָס טריפן אַפּ מיט טרויער,
אַט ווערט ער בלויער שוין, אַט ווערט ער העלער ווידער
פון פריילעכע געזאַנגען און פון קלינגענדיקע לידער,
און ס'דוכט זיך: מיט די כוואַליעס די צערוישמע, מן הסתם,
זינגט מיט דאָס יידיש-ליד דער אויפגעבלויטער ים.

בערן-פּליאַזש, פּראַנקרייך 1948

מאטראָן-ליד

ס'האָט זיך אליך צונויפגעגאָסן
אין דער פינצטער — וואָנט און דאָך,
מיט אַ לידל פון מאטראָן
שווימט אַ פענצטער אין דער נאכט.

שווימט ער הויך אזוי און פריידיק
איבער שטיין און איבער שטאָק,
אונטן ליגט דאָס געסל ליידיק,
איך אליין נאָר שטיי ביים ראַג.

שווימט דאָס פענצטער אין די במאָרעס
העל און ליכטיק-ראַז צעגליט,
און ביים קלאַנג פון אַ גיטאַרע
זינגט דאָרט עמעצער אַ ליד.

— העי, ווער ביסטו זינגער אויבן,
וואָס צו מיר אין געסל טיף
פליסט דיין ליד דורך ראַזע שויבן,
פון אַ ים און פון אַ שיה?

פון אַ ים מיט בלויע פאַרטן,
פון אַ שיה מיט שטאַלצער פאַן —
— היי, ווער ביסטו זינגער דאָרטן,
גיב אַ צייכן, רוף זיך אָן?!

שווייגט די נאכט, נאָר איבער כמאָרעם
שווימט אַ פענצמער רויט-צעגלימ,
און צום מאַקט פון אַ גיטאַרע
ענטפערט הילכיק אַפּ דאָס ליד:

— אונזער שיף איז הויך צעטורעמט,
ברייט און גרויס דער אַקעאַן.
ס'פירט דער גלויבן אונדז דורך שמורעמס
אונדזער וואונדער-קאפיטאַן.

מעג דער ים אַרום אונדז שוימען,
מעג די נאכט פאַרגיין אין שרעק,
דורך פאַרנעפלט גרויע רוימען
פירט ער אונדז צום העלן ברעג.

כ'שמיי ביים ראַג, עס שווייגט דאָס געסל,
ס'הענגט דער הימל כמאַריק-שווער,
נאָר דאָס פענצמער ווערט אַלץ גרעסער,
ס'ווערט אַלץ העלער מער און מער.

און מיט ראַזן שיין באַגאַסן,
איבער ווענט און איבער דאָר,
מיטן לידל פון מאַטראַזן
שווים איך ליכטיק אין דער נאכט.

די וועלט האב איך געזען...

די וועלט האב איך געזען, נאך ווי א קינד, ביי מיר פון בוידעם,
דורך פענצטער-שייבלעך שטויביקע — א ווייטקייט בלוי צעהעלט.
מיין בענקשאפט פלעגט זיך נאכהענגען די באלעגאלסקע בוידן,
וואס האבן גרוי-צעווייניקטע, געיאגט זיך אין דער וועלט.

און ווי האט זי, מיין בענקשאפט, נישט פארשפילט זיך מיט די מעשיות
און וואונדערלעכע ריזעס פון זשול-ווערן און מאין-ריד,
נאך חלומען אלץ פלעגן זיך די פלייצעס מיר פון שמיסערס,
וואס אילן זיך מיט יידן אין פארנאכט אויף א יארד ...

איך האב אליין זיך שפעטער שוין, צופוסנס און מיט באנען,
געלאזט אריבער גרענעצן און בלאנדזשענדיק, געהיים
אין פרעמדע שמעט געטרוימט אזוי, אז ס'איז נאך פארט פארנען
דאס בלויע וואונדער-פענצטערל אין בוידעס פון מיין היים.

איצט שטיי איך אויף-דאס-ניי אָט דאָ, ביים ראַנד פון מיינע טרוימען ...
נאָר וואו-זשע איז דאָס פענצמערל, דער בוידעס און די ווענט?
אַ שפּלימער גלאַז נאָך פינקלט אַליץ ביים אָפּגעברענגטן קוימען
און שפּילט זיך אויף די חורבות מיט מיינ ערשטן חלום-בלענד.

אַ שטיקל גלאַז פון פענצמערל. פון אַש דאָ דעם געשענדטן,
עס וועט מיינ בענקשאַפט אויפהויבן און מיטנעמען מיט זיך,
וועט אפשר נאָך אין ערגעץ וואו איר העלער שיינ אַ בלענד טאָן
און אויפבלויען פאַר אַלעמען מיינ טרוים וועט זיין איר ליכט.

פאַר אַלע, וועלכע גייען מיט דעם וועג פון שווערן וואַנדער,
פאַר אַלע, וועלכע בויען אויף-דאָס-ניי אויף קופּעס אַש,
פאַר אַלע, וועלכע ציען זיך צום אויסגעבענקטן לאַנד דאָרט,
וואו ס'מונקלט נישט אויף בוידעמער דער שטויביקער מיראָזש.

אהין דאָרט, וואו מיינ בענקשאַפט איז אין חלום עולה רגל,
פון אַלע פּלאַנמער-וועגן אַט דער אויסגעקלאָרטער וועג,
מיט אַלע שמורעם-שיפּן און מיט יעדן גרויען זעגל,
וואָס וועט מיינ חלום פירן און דערפירן צו דעם ברעג.

וואַרשע 1946

דר"י פאָעמעס

דער באבעס ברוגז-טאנץ

אלעקסאנדער און פערל שאפירא געווידמעט

...ס'איז שטיל.

עס דוכט זיך אויס, ווי עס וואלטן דא געוועזן אלע פרעמד.
די מחותנים גייען ברוגזע ארום,
און מומעס לייביקע זיי ברעכן אונטער שאלן זיך די הענט.
די אויגן זיינען אומעטיק און שלעפעריק פארקלעפט.
זיי זיצן אזוי פרום.

און שאקלען מיט די קעפ,
און קוקן אן זיך שטום,
און ווארפן בליקן זייטיקלעך און קרום —
צו זיי דארט צו די דארע אויסגעפוצטע שניר,
וואס הערן אונטער זיך און קוקן אלץ זיך אום
צום טיר,

וואס גלאנצט פארמאכט,
פארהתמעט,

און נאר פון הינטער איר
אלץ גרוילט

א פיבערדיקער ווערטער-קנויל,
וואס צאפלט הייזעריק און הויל
דורך פענצטער אויפגעמאכט
אין נאכט..

די קולות קריגן זיך
און וויגן זיך
מיט אסטמע.

מיט תחנונים

און געבעט:

— מחותן, נו, נו... —

מחותן, ס'איז דאך שפעט!...

די שטימע זיינע

איז רחמנותדיק פארקלעפט

און קרעכצנדיק פארוועכט,

און סאמעטיק אזוי ארומגעבעט.

ער בעט זיך נאכאמאל

און בעט

מיט סאפענדיקן, שווער-צעהוסמן קול:

— נו, נו — ...

און ס'ענטפערט אים א גלייכגילטיקער, מעמפער שפרייז פון פיס,

וואָס גיט אַ שטעל זיך אַפּ אַט האַסטיק אויף אַן אַרט

און ברומט אַרויס

אַ קלאַנג אַזאַ,

אַ וואָרט,

וואָס גייט אויף מעמפּ אַן טרייסט

און גענעצדיק באַגלייט:

— נו, מילא מאַ — ...

עס הייסט:

אויס;

אומזיסט די רייד —

אומזיסט.

די מיר גיט פלוצלינג זיך אַ ריס —

עס לויפט אַ ייד אַרויס,

אַ יידעלע אַ גרויער,

אַ קליינמשיק יידעלע ווי אַ כזית טרויער.

דעם אויסגעקנייטשמן קאַפל אַן דער זייט פאַררוקט און קרומ,

אַ רגע לויפט ער אום

און זוכט א יידן אויף, און רעדט אים אויפן אויער,
און הוסט אריין אין יעדן ווארט,
און רייסט א הערעלע ארויס זיך פון דער באַרד, —
און לויפט צוריק אריין.

די מיר פאלט ווידער צו
פארמאכט
און נאָר אַ פענצטער אויף דאָס ניי שוין פלאַפלט אין דער נאַכט,
און וויגט די רוי,
די שמילקייט איין
מיט האַרציקע תחנונים
און געבעט:
— מחותן נו, נו...
מחותן ס'איז דאָך שפעט — ...
און הוסט, און שמאַמלט שוין מיט ווערמער נישט דעררעדט,
און נאָר דער שפרייז פון פים
גייט אויף און ענטפערט אַפּ מיט שטומען ברומען:
אומזיסט.
מזומן,
נאָר מ-זו-מן! ...

און אין דער נאַכט
מיט אַפגעהאַקטן רגעדיקן גאַנג,
דער זייגער כאַפט זיך אויף מיט פייערלעכן קלאַנג
און ציילט די שעהן אויס געלאַסן, הילכיק זיי
אַ פריער — איינס — פאַרטראַכט
דערנאַכדעם לאַנגזאַם — צוויי —
און ווידער שמיל.

די כלה וויינט אין שלייער לייכט פארהילט
און הייסע טרערן טריפן אויף איר ווייסער חופה-קלייד,
און לעשן אויס דעם לעצטן שימער פרייד,
דעם לעצטן פלאטער פון א העלן מיידל-טרוים,
וואָס צימערט נאָך באהאלטן און פארטוליעט אויף אַ זויס.

דער יומטובדיקער, אויסגעוועקסמער דיל
טויכט אויף אין לאַמפן-שיין מיט ליכט-און שאַטן-שפּיל
און שפיגלט ערגעץ אַפּ אין טיפן קאלטן גלאַנץ
דעם שוועבנדיקן אומרו פון אַ נישט-געטאַנצטן מאַנץ,
דעם גליווערדיקן אומעט פון אראַפּגעטריפּמער טרער,
וואָס לעשט דעם חלום אויס פון מיידלשן באַגער.

און יידן לויפן אום
אהין,

אהער,

כסדר

פון כלהם צימער

צום התנס חדר,

מען קוקט זיך אלץ ארום —

צום טיר,

מען שושקעט זיך מיט אויגן גלאַציק-פרום,

מען חקרנט זיך,

מען גלעט זיך ווייך די בערד:

— אר-ווא,

אר-ווא — ...

און מען צענעמט פאר חידוש ברייט די הענט:

— נו, יא...
נו מילא, מא — ...

נו מילא, מא — ...

און ווייבער :
מומעס אנגעקוואלן-גראַבע,
בייז-באַרעדעוודיקע, דאַרע, ביינערדיקע שניר,
וואָס קוקן זיך אַריבער מיט אַ קרומען נישט-פאַרגינען —
אַלע,
אַלע,

זיי קענען איצט קיין אַרט זיך נישט געפינען
און טוילען זיך צעשראַקן צו דער וויינענדיקער כלה,
און צו דער אַלטער, אויסגעקנייטשמער באַבען,
וואָס גלאַצט מיט מומנע, תּמעוואַטע אַפלען,
אַזוי מין הילפלאַז-מיד און אומרואַיק פאַרשעמט —
די כלה וויינט.

די באַבע זיצט ביים זייט לעס איר דערנעבן
און אירע בלייבע ליפן אויסגעקיימע, ווייכע, פּלאַפלען,
ווילן עפעס וואָס דערגיין,
און אירע ציטערדיקע פינגער, אויסגעשמרעקטע, צאַפלען,
זיי ווילן, הייסט עס, טאַפּנדיק אַ פרעמדע האַנט
אַרויסקריגן פון איר דעם מיין,
וואָס זאָל אַנשמאַט אַ וואַרט
אויף אַלץ איר פאַרט
אַ קלאַרע תּשובּה געבן.

און ס'הויבן טעכטער אָן איר געבן צו פאַרשטיין :
— מען איז אַוועקגעלאָפּן מאַמע צו דעם רבּין...
צו אים אַליין...
צום רבּין...
זי שמעלט אָן אויער אָן און שאַקלט מיטן קאַפּ :
אַרויף,
אַראַפּ

און הידושט זיך א ווייל,
און גלעט זיך פאר דער גאמבע, ווי א מאנצביל פארן בארד,
און שאקלט זיך,
און חורט איבער יעדעס ווארט,
געלאסן,
לאנגזאם,
אן געאייל :

— אזוי, צום אים אליין... ס'הייסט צום רבין... זי פארשטייט —
און הויכט זיך פלוצלינג אונטער, ווי פארצאפלט פון דעם ארט,
און ס'גייט אין אירע אויגן אויף א ווייטע מיידל-פרייד.

און פלוצלינג האבן קלעזמער זיך פון העלער הויט צעשפילט.
די פידל, ווי פאר זיך אליין, פארגאנגען איז זיך שטיל,
ווי ס'וואלט אין שלאף א ווינטעלע א פאך געטאן אין רוים,
א וועק געטאן,
א גלעט געטאן א צימער סטרונע קוים,
א הויך געטאן מיט א מעס פון אן אויפגערוישטן בוים
און ווידער זיך פארהוילן און זיך שאטנדיק פארהילט,
און נאר די ווייטקייט שפילט,
און נאר אן עכא רעדט
מיט פליסמערדיקן, צארטן, ווינטלדיקן גלעט.

דער ערשמער האט דער פייקל זיך א וועק געטאן פון טרוים.
מיט טאצן-ברום דעם אפקלאנג פון דעם עכא נאך געכאפט
און הילטיק זיך צום טאקט מיט טריטלעך בארוועסע צעקלאפט,
און מיט א קופער-דזין פון טאצן-ליפן באנג
דעם צימערדיקן עכא נאך דעם גראבן באם דערלאנגט.

דער באם איז א צעברומטער אויף א ווייל געבליבן שטיין,
דערנאכדעם לייכט א וויג געטאן אויף לינקס זיך און אויף רעכטס
און פון דער כלהם שמום-פארהוילענעם געוויין
ארויסגעפאנגען צארט דעם סאמע שטילסטן קרעכץ.

דעם סאמע דינסמן, כליפ.
 דערנאכדעם מיט א גראבן, שטיוולדיקן מראָט
 און מיט א האַרבן, הייזעריקן סקריפּ
 געלאַזט זיך האַסטיק גיין
 צום מיר,
 וואָס גלאַצט מכלומרשט פרום
 מיט מצוות,
 גאָט
 און סוד, —
 און מיט א כריפעדיקן, הייזעריקן ברום
 אַרויסגעריפעט הינמער איר
 אן אויפגעהילכטע, דראַענדיקע שפּאַט,
 אויף סאַמער גרעכסטער סטרונע,
 אזוי גראַב,
 ווי ס'וואַלט דער בויגן הינמער מיר
 געגעבן זיך א גראַב
 און אויפגעוועקט דעם זאַטן שוועל פון שטויביק-זיסן שלאַף,
 מיט אַנזאָג פון א נאַנטער, קומענדיקער שטראַף.

איצט איז די פידל זיך שוין אויך פאַרגאַנגען אויפן קול,
 ווי ס'וואַלט דער שטילער צימער פון דעם פליסמערדיקן ווינט,
 וואָס האָט גענעכטיקט שלוהדיק אויף סטרונעס,
 מיטאַמאַל
 געגעבן זיך א וועק,
 מיט שרעק,
 אַ ריס געטאַן זיך אומגעריכט,
 געשווינט
 און איז אַוועק, —
 אַוועק
 אויף שטורעם-כוואַליעס אויפגערוישטע בלינד...

און אלץ, וואס האט אויף סטרונעס בענקענדיק געשוויגן,
און אלץ, וואס האט אויף סטרונעס ווארטנדיק געשטומט,
מיט זיסע טענער פון אן אומעטיקן ניגון
האט איצט פון העלער הויט צעקלונגען זיך, צעברומט.

און אלץ, וואס האט אויף סטרונעס אומרואיק געצאפלט,
פון פידל-טיף צום בויגן-שפיץ געצויגן זיך, געשטאפלט,
פון פידלער-פינגער בענקענדיק מיט אומרו זיך געריסן —
האט אויפגעקערעכצט מיט יידישן, מיט אומעט-חן מיט זיסן.

מיט טריבן שייך פון חתונות פון ארעמע, פארשעממע,
מיט הערינג-סעודות קארגלעכע און אפגעווישמער טרער,
מיט כלה-אויגן צניעותדיק, שווארץ-חנעוודיק כאברעממע,
וואס גליען אונטער שלייערס אים א מידלשן באגער.

און אלץ, וואס האט פון סטרונעס זיך געצויגן צו דעם בויגן —
א דורות-לאנגע איידלקייט, עניוודיק באזוימט,
מיט עלטער-באבעס ליכטיקע, מיט גוטס פון טרייע אויגן —
האט אויפגעטרעלט אין סטרונע-שפיל מיט זיסן מידל-טרוים.

די פידל שפילט,

די פידל שפילט.

דער יומטוב דיל

ווערט מאט פארהילט :

אדורך זיין אויסגעוואקסטן, אויפגעטויכטן גלאנץ,
דאס גייען שאמנס אויף — זיי גרייטן זיך צום טאנץ.

די שטילע, ציטערדיקע פלייט
האט פלוצלינג זיך דערפרייט:
די אלטע באַבע גייט,
די באַבע טאַנצן גייט.
איר אַטלאַס-קלייד
איז ברייט
און פאַלדנדיק צעשפרייט.
די באַבע האַט פאַרשאַרצט זי מיט דער לינקער האַנט און גייט
און ס'שימערט אויף אַ זויס נאָך וואו אַ ווייטע מיידל-פרייד.
זי שמעלט אַ טראַט אַוועק,
אַ טראַטעלע נישט מער,
אַ טראַטעלע אַ קליינס אַזא — דער באַבען איז שוין שווער
און טראַט נאָך טראַט אזוי, מיט טריטעלעך געשווינד,
די אלטע באַבע גייט אַ ברוגז-טאַנץ אַצינד.

די באַבע האַט שוין לאַנג די אַכציקער דערלעבט.
דער באַבעס פנים איז מיט קנייטשעלעך פאַרוועכט.
ס'איז אַלט איר אַטלאַס-קלייד,
שוין אַפגעקראַכן-שוואַרץ,
נאָר ס'האַט אַ מיידל-פרייד
צעשטיפט דער באַבעס האַרץ —
די באַבע גייט אַ טאַנץ,
אַ ברוגז-טאַנץ זי גייט,
און ס'שימערט אויף איר קלייד
אַ ווייטער יום-טוב-גלאַנץ,
אַ גלאַנץ, וואָס שימערט דאָ
און איז שוין מער נישטאַ.

און ס'פינקלמ אויף איר האלדן
א ברעש פון גאלד נאך עלין,
וואס גלאנצט נאך כלומרשט דא
און איז שוין מער נישטא.

און ס'פלאטערט אויף איר קאפ,
וואס איז שוין אלט און גרא,
א שווארצער מיידל-צאפ,
וואס איז שוין מער נישטא.

א פיבער-חלום אויף די נאלעווקעס

נאכט.

אלע טירן צוגעמאכט.
אין דעם שאַטנדיקן לוייער
טרוימט אַ גלעקל אין אַ טויער,
קלינגט און גלעקלמ,
בענקט צעגלעקלמ
און די שטילקייט דין צעברעקלמ,
דין צעשפלימערט
און פארצימערט,
קלינגט צעקרישלט אין דער נאכט.

אלע קראַמען צוגעמאכט.
שלאָפן שלעסער, דרימלען שטאַבעס,
יעדער שלאָס אַ שליסל-סוד.
טירן זיינען שטום מתפלל צו אַ שמרענגן שמילן גאַט.
שוועלן קרומע
גרויען שטויביק,
שוועלן פרומע
וואַרטן גלויביק,
נעמען אויף מיט גרויס הכנעה.
יעדן גראַבן שטיוול-טראַט.
און זיי טרוימען זיך באַזונדער,
און זיי חלומען פון וואַונדער,

פון די זאמען עולם-הבא'ס
מיט א רבי'שן שיריים און א פרייטיקדיקער באַד.
פענצטער שימערן פון דרימל מיט דעם שיינן פון ערב-שבת,
מיט א פלעמלידיקן אַפגלאַנץ פון די פרייטיקדיקע ליכט,
מיט באהאלטענע גערופן פון געפילטע פיש און חלה
און דעם זיס פאַרבענקטן ניגון: — „לכה דודי לקראת כלה“ —
און זיי צאָפלען,
און זיי צאָפלען
מיט א שויבן-טרוים-כטחון
ביז א לעמפל גיט א צינד זיך, ברענט א רגע אומגעריכט.
שטוינען פענצטער, קוקן וואכע: גרויער, גרויער אינדערוואַכן,
און זיי גלאַצן און זיי אַפּלען
שויביק-הילפלאַז און אַנטווישט.

נאַכט.
איבער שוועלן,
איבער טרעפּ,
בלאָנדזשעט איצט דער חלום שוין פאַרמאַטערט ;
ער האָט אַ גאַנצע נאַכט אויף דרימלענדיקע קעפּ
מיט שמייכלען ליכטיקע געפלאַטערט
און בענקענדיק, פאַרפירעריש און בלינד
זיי אַלעמען פאַרשפינט —
און איצט פון זיי אַוועק,
פאַרקראַכן צו דעם דאַך,
פאַרבלאָנדזשעט צו דער קרומער פאַציאָטע (1)
און הינטער זיך זיי אַלעמען געלאָזן אין דער נאַכט
מיט אויגן וואַכיקע און טריבע,
מיט שרעק און גרויל,
וואָס גייט אויף איצט פון שאַטנדיקן שלאַף-געקנויל.

(1) בוידעם-שטיבל.

דער חלום שטייט איצט פאר דעם מירל פון דעם שטיבל,
וואו עס שלידערט זיך און צאפלט אין א פיבער
א קראנקער פלוידער-מויל.
דער חלום שטייט,
ער קוקט אריין אין צימער,
וואו ס'מליעט זיך א לעמפל ביים סופיט,
און ס'ווינקט ביים דאך א פענצמערל מיט שמערן-בלויען שימער.
ער זעט:

א בעט
און אויפן בעט א ייד
מיט באַרד און פיאותן צעשויבערט און צעקנוידערט.
ער פלוידערט.
ער רעדט פון היץ און פלאטערט אלץ און שוידערט,
און צאפלט מיט די הענט און מיט די פיס.
א מעקלערל געוויס,
וואָס השבונט אלץ און רעכנט איצט פון היץ אויס זיין פראַצענט
און דינגט זיך מיט די שפרינגענדיקע שאַמנס אויף די ווענט.

דער חלום איז שוין מיר.
ער זעצט זיך אויפן שוועל
און דרימלט איין און ווערט אַנטשלאָפן שנעל.
און ס'איז דעם חלום חלום איצט אַ גרויליקער קאַשמאַר,
וואָס גייט דאָ אויף אין שפעטער נאַכט מיט אומרו און מיט צער,
דער חלום זעט
אין חלום איצט דאָס בעט
און אויפן בעט דעם פיבערדיקן ייד
מיט אויפגעמאַכטע אויגן, וועלכע בלאַנדזשען ווילד-צענגליט,
די באַרד, די פיאותן, צעשויבערט און צעקנוידערט.
ער פלוידערט,

ער רעדט פון היץ און שלידערט זיך און שוידערט.
 דעם הולה דאכט זיך אויס :
 ער איז פון שטיבל אויף די נאלעווקעס ארויס.
 עס באמבלען זיך אין קאפ אים נאך די אמנס, יהא-שמה-רבא'ס,
 ער האט קיין פרוטה נישט און מארגן איז שוין שבת.
 ער דרייט זיך סתם אין גאס ארום,
 פארקוקט וואו אין א קלייט
 און שמעלט זיך ביי דעם שוועל דארט אפ און ווארט אזוי און שטייט,
 און פלוצלינג הייבן אן די אויגן זיינע שטוינען :
 ארום,
 פון אומעטום,
 פון אלע זייטן —
 קונים!
 קונים!
 קונים!
 זיי קומען מיטאמאל,
 אן א שיעור און אן א צאל,
 די גאס איז שווארץ, די גאס איז פון זיי פינצטער —
 קונים!
 קונים!
 קונים!

אט רינגלט שוין ארום א ריזיקער המון אים :
 ליטוואקעס,

פראווינצער —

ער כאפט זיי פאר די פאלעס און ער שלעפט,
 נאך קונים קומען צו אלץ, ווערן מערער אלץ און מערער,
 ס'ווערן די הענט ביי אים אלץ שווערער, שווערער,
 מען שטייט שוין אויף די קעפ,
 מען הענגט שוין אויף די טרעפ

און אויף די ווענט —
און קונים קומען צו גאר אן א צאל, גאר אן א שיעור — —
ער שטייט און כאפט זיי אלעמען מיט איילנדיקע הענט:
צו צוויי,

צו פיר,

צו צען —

און מער, און מער.

ער לויפט ארום:

אהין,

אחער,

די ארבל שוין פארשארצט,

און בעט זיך רחמים: יידן, יידן, ווארמ'ס!..

יך קאן ניט מער! —

דער קאפ איז שווער

און פאר די אויגן שווארץ.

אט נאך א רגע, באַלד —

און ס'וועט ניט אויסהאלטן זיין הארץ.

עס זעצט, עס האקט.

און פלוצלינג: — גוואַלד!!

ער האט דאך אים געפאקט —

משיח'ן!!

משיח'ן!!

ער האלט אים פעסט און גלויבט די אויגן ניט:

אזא מין שיינער ייד,

און ס'ארט באַרד,

און ס'ארטנע געשמאלט!

ער שמייט און הערט אליין שוין ניט קיין וואָרט
און ניט זיין אייגן קול.

אָרום איז שוין אַ גדולה, אַ כּהלה :

— געלויבט איז גאָט,

געלויבט זיין ליבער גאָמען! —

און יידן שליסן שוין די קראַמען.

עס קאָכט, עס רוישט פאַר שמחה שוין די גאַנצע שטאָט.

און גאָר אַ ליטוואַק לויפט אָרום מיט אַ יללה :

— גע-וואַלד! די וועקסלען גייען איין אים היינט צו צאָלן —

און דאָ משיח גאָר —

גולנים!

ער שטעלט דאָך אים בדלות,

ער מאַכט דאָך אים באַנקראַט...

ער שרייט און רייסט זיך פאַר די האַר.

גאָר יידן הערן ניט. זיי לויפן,

דורך די טירן,

דורך די הויפן,

ווער אין אַ שטריימל שוין און ווער גאָר אין אַ מלית.

דורך אויפגעמאַכטע פענצמער גיט מען איבער מיט אַ ניגון :

ברוך-הבא,

אין אַ מזליקער שעה —

משיח איז שוין דאָ!

משיח איז שוין דאָ!

און חסידים קריגן זיך,

צו וועלכן רבין מע זאָל משיחן איצט פירן.

עס קאָכט די גאַנצע גאָס.

און ליטוואַקעס, עקשנים מענהן : — פירן אים אין חברה-ש"ס! —

אפיקורסים שלייכן אום פארשעמטע אויף די טרעפ
און גויים שטייען מיט אראפגעלאזמע קעפ.

נאָר פלוצלינג, ווי עס וואָלט אַ דונער אונזער ייד געטראָפן,
משיח איז ניטאָ,
אַנטלאָפן,

אַ רים געמאַן, זעט אויס, ביי אים זיך פון די הענט —
און ווי אין דר'ערד אריין!
ניטאָ!

ער גלויבט די אויגן ניט און פינטלט ווי פארבלענדט
און גלאַצט מיט זיי ברייט-אַפן:
ווי קען עס מעגליך זיין,
ווי האָט זיך עס פאַרלאָפן?
און מיטאַמאַל —

ער שרייט שוין הילכיק, גאַרניט מיט זיין קול:
— גע-וואַלד, משיח איז ניטאָ!..
אַנטלאָפן!..

יידן, עץ הערט... משיח איז ניטאָ!..
ניטאָ!..

נאָר יידן הערן ניט — יידן זינגען,
יידן שפּרינגען,
יידן טאַנצן.

עס פלאַמערן קאַפּאַטעס, שמיוול גלאַנצן...
דער ייד פליט אום פון אַרט צו אַרט פאַרשמאַכט,
און בעט זיך רחמים: — גוואַלד! משיח איז ניטאָ!..
יידן גוואַלד... עץ הערט?

נאָר יידן קוקן אָן אים ווי פאַרוואַנדערט, מיט פאַרדאַכט,
מען רוקט זיך מיט אַ חשד שוין אָפּ אַ ביסל אָן אַ זייט,
מען ווינקט זיך שוין אַריבער און מע שמיכלט אין די בערד,
מיט שמייכלעך אַדורכגעטריבן-קלוגע —
און עמעצער פון העלער הויט שוין, דוכט זיך, שרייט,
כלומרשט סתם אזוי: משוגע! —

און באַלד איז שוין אַרום אים אַ געזעמל יונגעלייט,
מען צופט אים פאַר דער באַרד, מען ציט פאַר דער קאַפּאַטע...
ער שטייט בגלוי-ראש, די היטל שוין אין בלאַטע...
און חברה לצים גרייטן זיך אים מאַכן אַ משכנתא.

עס ווערט אים קאַלט און הייס.
וואָס הייסט?
ארום אַלץ קונים,
זיינע קונים,
און סוחרים באַקאַנטע!
דאָס בלוט גיט פּלוצלינג אים אַ שלאַג אַריין אין קאַפּ,
אן אימפעט הייבט אים אָן אַ ווילדער טרייבן, טראַגן...
דער הלום זעט:

דער ייד איז פון געלעגער שוין אַראַפּ
און לויפט אַרום צעשוויכערט אין תּהתונים,
מיט אויפגעפאַכטע הענט
און פּרוואווט זיך יאָגן
נאָך די שאַטנס אויף די ווענט,
און כאַפט זיך שלאַגן,
און כאַרכלט הייזערדיק אַרום
מיט ליפּן בלוי-פאַרשווימט,,
מיט אַפּלען ווילד-פאַרקערט:
משיח איז נישטאָ...
עץ הערט?
ניטאָ משיח... אויס!..

נאכט אויף נאלעווקעס

נאכט און נאלעווקעס. נאכט אויף דעכער.
טריט-געפויק. אין גאס-גערויש דעם ווילדן,
אין בלעכענעם גאלאפ פון טאנצנדיקע שילדן —
אריבער פענצטער, ווענט און בוידעמער אלץ העכער,
איבער קוימענס, איבער גארנדיקע טרעפ —
יידן.

אויפגעפאכטע הענט און קעפ.
שווארצער פלאטער פון קאפאטעס. רויטער גליען
פון פאותן און בערד. זיי גייען נישט — זיי פליען,
זיי ריידן נישט, נאר זינגען
א פלופ-ליד פון — יאך — מיט — כך וכך —
אן אייביקער זיך דינגען
פון טאג-זארגן, פרנסה מיט מצוות און תנ"ך.

נאכט און נאלעווקעס. אריבער ווענט, באלקאנען,
אין העלן פלייץ פון בלענדנדיקן ליכט —
גליענדיקער שילדן-שיין און פלוצלינג אומגעריכט,
דורך פארביקע ליאנעס פון נעאנען,
מיט געלבן אפגלאנץ פון צעגלאצטע יארצייט-ליכט,
מיט דאוונענדיקן אומעט-קרעכץ פון אמן'ס, יהא, שמיה רבא'ס
גייט אויף דער בלייכער שיין
פון ווייטע עולם הבא'ס,
מיט רויטן גלי פון וויין,
מיט פלעמלעך פון הבדלות,
און דורך דעם העלן שימערירנדיקן בלענד,
מיט אויפגעשארצטע, פליענדיקע פאלעס —
משרת-ימלעך מיט בערדלעך גלאט-פארקעמט, —
זיי שוועבן אום ווי שוואלבען איבער שוועלן פלינק-צעיאגט :

א קרישל הויכע קדושה, א יהא שמיה רבא'ס ברעקל,
 א מעריבדיקן אמן א פיק וואו אויפן שפרונג —
 און שוין זיי האלטן ווידער צו א יידן מיט א פעקל,
 זיי שרייען אויפן אויער אים און ריידן אויפן וואונק,
 זיי רייסן פאר די ארבל אים און ציען פארן רעקל :
 — רב ייד, א וועקסעלע, דיסקאנטע דריי פראצענט! —
 זיי שלעפן אים דורך טונקעלע צעדרייטע קארדארן,
 מיט בוידעם-שטיבלעך קרומלעכע און אפגעקראצטע ווענט,
 אריבער שאטנדיקע וואקל-טרעפ און אויסגעדרייטע שטינגן,
 וואו ס'ציטערט א נר תמיד דורך א טיר מיט געלבן בלענד,
 וואו ס'מישט זיך אים דער אומעט פון א מעריבדיקן ניגון
 מיט דעם טרויער פון א — מילא נו, זאל זיין שוין צוויי פראצענט! —

און פלוצלינג דורך דער גאס, דורך אויפגערוישטן ליארם,
 דורך הילביקן געשפרייט און רעדער-ראל אויף שטיין,
 ווי ס'וואלט א קרעכץ אדורך, א שלוכצנדיקער וויין,
 וואס צאפלט ערגעץ אויף פארטייעט אין א שפארע :
 זאל זיין עס איז א קרעכץ פארבלאנדזשעט פון א חצות ?
 זאל זיין עס איז א זיפץ פארלארן פון א תפילה ?
 וואס האט דורך נאכט און רויש, נישט וויסנדיק פארוואס
 זיך דורכגעריסן דא א מענטשלעכע און שמילע.
 נאר ס'בלייבט די גאס פארגאפט א רגע שטיין.
 א ציטער לויפט אדורך איר שמיינערנעם געביין
 און פלאטערט אלץ ארום, און וויל אלץ נישט פארגיין,
 און וויל זיך מיט דעם יום-טובדיקן ליארם נישט פארשפילן.
 נאר ערגעץ אויף א דאך
 אן אויפגעשפיצטער קוימען,
 מיט קאפ פארריסן הויך, ער ציט זיך דורך דער נאכט,
 דורך בלויע שליערן פון שאטנדיקע טרוימען,
 ארויף,
 ארויף,
 מיט אויפגעשפיצטן גוף,

ס'קען זיין מחדש זיין גאָר אפשר די לבנה —
 ער וויל זיך אויך דעם קרעכץ פון ערגעץ וואו דערמאָנען.
 און אפשר קען גאָר זיין פארשאַמנט אויפן דאָך
 אַריבער אויפגערוישמער גאָס,
 אַריבער קרעמערישן יובל,
 שמיים איינזאָם דאָרט פאַרטייעט אין דער נאַכט
 אַ ייד פון צפת,
 אַ ייד גאָר אַ מקובל,
 וואָס שמיים צוויי מויזנט יאָר אזוי שוין אויף דער וואַך,
 אַריבער אלע וועלט-צערוישמע, רייכע גרויס-שמעט-פלעצער,
 אַריבער אלע יום-טובדיקע, העלע אַוונט-גאַסן
 און וואַרט אלץ אויף משיח'ן, דעם קץ פון אלע קץ'ן,
 און ס'מיניען אויף זיין פנים זיך, דעם אויסגעפאַסטן, בלאַסן:
 די פאַקל-נעכט פון רוים,
 די שייטערן פון שפּאַניע,
 די שרפותדיקע אַפּגלאַנצן פון מאַינצער געמאַ-נעכט.
 ער שמיים דאָ אלץ אזוי דורך אלע בין-הזמנים
 פאַרגליווערט אין זיין טרוים,
 פאַרקלערט,
 אין זיך פאַרהערט
 און פילט נישט, זוי אין רוים פון לייזנדיקע קראַמען
 געשטאַרבן ליגט צופוסנס אונמער גאַרנדיקע ווענט
 דער לעצמער אויסגעוויינטער, אויסגעקלאַגמער אַמן
 אין מעריבדיקן ניגון פון: — נו, מילא צוויי פראַצענט! —

אַ טומל, אַ יאַריד,
 אַן אומרויאיקער צאַפלען.
 און זוער איז דער אַט אין דער מיט?
 אַן אויסגעבלייבמער יונגער ייד
 מיט שוועבנדיקע טריט,
 וואָס גייען נישט, נאָר שטאַפלען
 און זיינע אויגן זיינען אומעטיק צעגליט,

מיט ווייטן זיין נישט-ערדישן פארלאפן.
זיי זיינען ערגעץ וואו פארקוקט
און אַנען עפעס וואונדערלעך און קלוג,
פארטרוימטע אויף דער וואך,
דערשמוינט און מאַדנע אָפן.
אַ הויכער יונגערמאַן מיט שוועבנדיקע טריט,
מיט קרייזלענדיקע פאות און צעשפילעטער קאַפּאַמע —
אַרום עלעקטרע-ליכט, רעקלאַמעס רויט צעגליט
און קראַמען רוישיקע, און רינשמאַקן, און בלאַטע,
און סוחרישער זיך דינגענדיקער שריי! —
ער גייט פאַרביי
מיט אויגן הויך געווענדט
דורך אַלע הייזעריקע, קרעמערשע געשרייען.
אים שמופן הענט
און ווענט.
עס שפּרייזן איבער אים זיך איילנדיקע מענטשן,
מיט שפּרינגענדיקע פים און אויסגעשטרעקטע קעפּ,
נאַר ער, ער גייט פאַרביי זיי ארויף-צו מיט די טרעפּ,
וואו שמויביק בלייבן שטיין ביי בוידעמער פאַרענטשן,
וואו ערגעץ אין דער הויך ביים שאַמנדיקן דאַך,
מיט טונקלע, צעפלאַצטע שויבן,
צעעפנט שטייט אַ פענצטערל מיט שמערן אין דער נאַכט,
אַ פענצטערל, וואָס סודעט זיך מיט קוימענס און מיט טויבן.
דאַ שמעלט זיך אַפּ זיין טראַט.
זיין בליק איז גאַר פאַרקוקט
נישט הימלדיק אין דר'הויך, וואו פינקלענדיקע שמערן
צעגליטע גייען אויף
אויף דעכער פון דער שטאַט,
נאַר אונטן אויף אַראַפּ, וואו גרינע גאַז-לאַמטערנס
זיי ציען זיך אַרויף

פון אונטזיקן ברוק,
וואו ערגעץ אונטער קראמען, אונטער אויפגערוישטע שטייגן
גייט אויס אויף קאלטן ברוק צעמראמן אויף א שטיין
דער גלות-קרעכץ פון מעריבדיקן ניגון
און לעשט זיך אויס אינאיינעם מיט א קינדערשן געוויין.

און אונטן רוישט די שטאָט. רעקלאַמע-שילדן גליען.
טראַמוואַיען איילן זיך מיט הילכיקן געקלאַנג.
די גאַס ליגט הייזערדיק פון גאַנצן טאָג צעשריען
זי באַרכלט אין דער נאַכט מיט מעמפע קולות קראַנק,
מיט טירן-סקרייפן און גרילץ פון זשאַלויזיען,
מיט טויער-גלעקלעך אויפגעצימערט באַנג —
און פלוצלינג אין דער נאַכט אַן אַפהילך פון געזאַנג.
די גאַס הויבט אַן נאָך אייליקער צו פליען,
נאָר האַסטיק בלייבט זי שטיין,
זי בלייבט פאַרגליווערט שטיין.
לאַמטערנס פלעמלען אויך מיט גרינע צימער-אַפּלען
און טירן פּאַלן צו און הויבן אַן צו צאַפּלען.
ס'פאַרשליסט אַ טויער זיך מיט גרילציקן געוויין.
די שרעק גיט שנעל אַ שפּרייז אַריבער סקריפעדיקע טרעפּ
מיט לויפנדיקן טריט-געפויק,
מיט שאַטן-טאַנץ פון קעפּ,
נאָר נענטער אַלץ און העכער הילכט צעפלאַמערט דאָס געזאַנג.
עס קאַרטשען טראַטוואַרן זיך אַן אויסוועג אין געדראַנג
און אויגן גליען אויף מיט פּחד-שיין פון נעילה,
מיט שרעק פון יום הדין — — —

פון סמאטשע גאס,
פון מילע,
פון אלע אומעט-געסעלעך,
פון יעדן מידן ראג,
וואו ס'מאטערט זיך א מענטש נאך אלץ, נאך גלויבט אין גרויסן מאג —
זיי קומען אן דורך נאלעווקעס מיט אויפגעהילכטע טריט,
מיט פאנען אויפגעוויקלטע און דראענדיקן ליד.
עס פיבערט נאך די גאס ארום אין גליווערדיקן שמוינען,
עס פלאטערט נאך צעטומלט אויף א וועקסל וואו א קונה —
און פלוצלינג דורך דער נאכט,
אריבער שווינדל-טרעפ,
אריבער ווענט און פענצטער,
איבער אויפגעפאכטע קעפ,
מיט אויפגעשאצטע פליגל פון צעפלוויגענער קאפאטע
א יונגערמאן מיט אויגן-גלי,
מיט הייסן אומרו-אטעם —
ער פלימ
אריבער גאס,
אריבער דעכער פון דער שטאט,
אראפ,
אראפ,
מיט שוועבנדיקע טריט.
אט נאך א טראט,
אט נאך א שפרייז
אדורכגעריסן איז דער קרייז,
אדורכגעבראכן שוין דער צוים
פון וואר און טרוים —
ער שפרייזט
מיט הויך פארריסענעם און אויפגעשיינטן קאפ
אינאיינעם מיט דעם דרייסטן, אויפגעפלייצטן שטראם,
צוזאמען מיט א הויכער פלאטערדיקער פאן...

און אַט אזוי ער גייט :
ארום אים רוישט אַן אויפגעהילכטער, פלייצנדיקער ברויז
און שווערע טריט,
און שמרענגע טענער פון אַ ניגון —
אזוי איז היינט די נויט אין גאַס אַרום
מיט אירס אַ ליד
אַט מיט דער וועלט פון אומרעכט זיך צעקריגן...

און אַט אזוי ער גייט.

אין זיינע בלוטן מיניעט זיך אַ פרייד
אַ ווייטע נאָך, אינגאַנצן אַ נישט היגע,
און ערשמע זיסקייט פון נאָך נישט גערעדטע רייד,
וואָס האָבן איצטער פון דער טיפעניש געשטיגן,
וואָס האָבן אויף זיין צונג געטוליעט זיך, געשוויגן,
אין האַרצן זיך ביי אים געצייטיקט זיך, געגרייט,
פאַרגנבעט זיך אין לערנענדיקן, בענקענדיקן ניגון
פון אַמר רבא
און היים און וואַרנענדיק געשטיגן
אין שמרענגע ווערטער פון אַ שמראַפּנדיקן נביא,
וואָס איז אַרום זיך מיט דער גאַנצער וועלט צעקריגן,
די וועלט פון אומרעכט,
פון האַרן און פון קנעכט...

אַ, יענע פרייד,
וואָס האָט דורך פיבערדיקע נעכט
אים וואונדערלעך באַגלייט,
געפירט אים הויך אַריבער שטערן-שטיגן,
אַהין,
אַהין,

אויף יענער זייט פון שוועל פון העכסטן סוד,
וואו אלץ באקומט א זין,
גערעכטיקייט און גאט,
וואו ס'פאלט דער ספק אפ און קלאר ווערט יעדע קשיה
פון גוטס און שלעכטס אין אייביקן געפלעכט,
וואס נישט פארענטפערן געקענט האט תוספות אים און רש"י
אין פלפול-שפיל פון קלוגן וואַרט-געפעכט...

פון הינטער אים נאך גליווערן די טרעפ
און שטיבל-ווענט, מיט יאָרצייט-ליכט מיט געלבע,
און טאטעס, זיידעס מיט אַראַפגעלאַזטע קעפ
אויף שוועלן שמויביקע פון רושיקע געוועלבער,
מיט לאַנגע דורות שרעק,
עקשנות און געוויין,
מיט לאַנגע דורות מוט.
אַט איז ער אויך אוועק
מיט הויכע טריט
און קלאַנגען פון אַ ליד,
וואָס איז צו אים פון ווייטקייטן געלאָפן,
וואָס איז צו אים פון נאַכטיקייט אַרויס...
אים דאַכט זיך אַוים

די פאן

זי קוקט מיט חשד אים אן :

— ווער ביזטו, ווער ?!

ווי קומסטו דא אהער.

ווי האָט דיין טראַט דעם וועג אהער געטראָפן ?!

זי פלאַמערט הויך און קוקט אויף אים אלץ שטרענג :

— געדענק

איך בין דיין טרייסט,

איך בין פון איצט אן דיין געוויסן,

איך בין דיין טרוים צו וועלכן האָסט באַגערט

און ווייס

אַז גרייט מוזטו איצט זיין נישט נאָר דיין בלוט פאַרגיסן

נאָר אויך מיין נאַמען הייליקן מיט אויפגעפאַכטן שווערד.

ער גייט
אויף אלעם גרייט.
די נאכט ווערט פלוצלינג ליכטיקער און העלער,
די גאס ווערט ברייט,
אזוי אומענדלעך ברייט,
זיין טראט ווערט זיכערער און שנעלער —
ער גייט
דורך נאכט,

דורך נאלעווקעס
און ווארשע,
זיין פנים בלייבט מיט פרייד,
מיט מוט,
וואס ס'האט זיין בלוט
פון זיידעס נאך געירשנט...

קען זיין אזוי אין שמערנדיקע נעכט
מיט טיפער חכמה דורכגעטראכטער, פראסטער,
געגאנגען איז אמאל אנמשידן צום געפעכט
דורך געטא-געסלעך פון אמסטערדאם — אקאסטא.

אזוי געגאנגען איז געפאנגען פון זיין טרוים,
מיט גליענדיקן האס אנמקעגן ביזן שונא,
אמאל, נאך גאר אמאל אין שלאכט אנמקעגן רוים
אן עלטער-זיידע זיינער, א פארעקשנטער בריוני.

ער צאפלט אויף.
ווי שטומע, שווייגנדיקע עדות
עם גליווערן די ווענט,
מיט שילדן-רייד פארקלעמט,

מיט לויערדיקע בליקן פון די זיידעס,
וואָס ציען זיך צו אים מיט וואָרנענדיקע הענט
דורך יאָמערדיקע קעלערן פון הצות'ן,
מיט שטומע פאַרוואָרפן און הילפלאָזע פאַרדראַסן,
מיט שטראַפנדיקע ווערטער פול מיט נאַגנדיקן וויי,
מיט אויגן-אומעט שטרענגן און נישט-ערדישן פאַרלאָפן:
— ווי קומסטו דאָרט צו זיי,
ווי האָסטו, זון אַפּטריניקער, צו זיי דעם וועג געמאַפּן!?

עס רוישט די גאַס.
די זיידעס שאַקלען מיט די בערד
זיי קוקן אָן אים און פאַרגייען.
ער פילט צום ערשטן מאל זיין פוס איז אויף דער ערד,
ער גייט אַליין געשלאָסן אין די רייען.
עס רוישט די גאַס.
און פלוצלינג אין דער נאַכט,
מיט ערשטן צאָפּל פון פאַרלאָרענע געשרייען,
ווי ס'וואַלט אַ מיר
ווער האָסטויק הינטער זיך פאַרמאַכט
מיט צוגעהאַקטן שלאָס —
אַ שאָס!
אַ צווייטער און אַ דריטער!
די גאַס גיט אומגעריכט אַ ציטער.
מיט קלונג פון אויפגעפלאַצטן גלאַז
און לויפט,
און שרייט,
מיט אויפגעריסן מויל
און שפייט
מיט גרויל

און קייקלט זיך אויף הינטערווייל,
מיט מענטשלעכן געקנויל,
מיט קעפ
צעשויערמע,
צעשוידערמע,
און טרייכט,
און שלעפט
צום ברוק אים,
צו די ווענט,
מיט פיבערדיקע הענט,
מיט לייב צו לייב
פארפלאכטן אין געאייל,
פארפלאנטערט אין געפלעכט.

די שרעק גיט אומגעריכט א קלעמער,
א שפרונג אויף א באלקאן
און ברעכט,
און שמעכט
פון שויפענצמער דעם גלאז,
און פלוצלינג זעט ער
די פאן
זי קוקט אים ווידער אן —

די גאס ארום
ווערט ענגער אלץ און ענגער
ווערט איינגעשרומפן,
שמאל,
די פאן קוקט שטום,
קוקט שטרענגער אלץ און שטרענגער,
אט ווערט זי פלוצלינג לענגער,
לענגער...
און מיטאמאל
זי גיט א וואקל זיך און פאלט
אט, אט צו זיינע פיס —
נאך באלד
זיין האנט גיט זיך א ריס
און דרייסט
מיט פאן אין האנט
ער שפרייזט
אריבער נאכט און קעפ,
אריבער הויכע, שווינדלענדיקע טרעפ...

א י נ ה א ל ט :

זייט

- 33 — — — שולדן איף נאלעווקעס
- 35 — — — א שניידער שילד
- 37 — — — א יאטקע-שילד
- 38 — — — — — משאפלין
- 40 — — — נאכט-לאקאל
- 41 — — — דער טויט פון א פויק
- 42 — — — דער סימן פון זיין טראַט

באָס פענצטער

- 45 — — — נעכט פאַר מיין שויב
- 46 — — — כאַטש דער הימל איז ווייט...
- 47 — — — צי ווייסט די בלינדע וואָנט...
- 48 — — — אַ שטייפערל אַ ווינטל
- 49 — — — פאַרוואָס ?
- 50 — — — קאַנטראַסטן
- 51 — — — פּרילונג אין שטאַט
- 52 — — — איך וועל זיך אומקערן...
- 53 — — — רעגנס
- 54 — — — מיין שאַטן

וואַרשע

- 57 — — — פאַרשטעט
- 59 — — — פּראָגע
- 60 — — — מאַרשאַלאַקאווסקע א.

זייט

א. מאָדעלן

שטיללעבן

- 11 — — — — — *
- 12 — — — — — אָונט
- 13 — — — — — ווענט
- 14 — — — — — אַ פענצטער
- 15 — — — — — דאַס פענצטער און דער בוים
- 16 — — — — — דער בוידעם
- 17 — — — — — דער קוימען
- 18 — — — — — דער דאָך
- 19 — — — — — דער אויוון
- 20 — — — — — שטיללעבן
- 21 — — — — — צימערן
- 22 — — — — — אַלטמאָדישע טאַפעטן
- 23 — — — — — זומערדיקע שענק
- 24 — — — — — דאַס ליכט פון לאַמפּ
- 25 — — — — — פאַפּירענע בלומען
- 26 — — — — — אַ צימער
- 27 — — — — — שויענצטער א.
- 28 — — — — — שויענצטער ב.
- 30 — — — — — שויענצטער ג.
- 31 — — — — — שויענצטער ד.
- 32 — — — — — אַ שילד פון אַ פומער געשעפט

זייט

129	לכנה-רענדלעך
130	הארבסט
131	הארבסט'יקע וואַלקנס
132	דער אייביקער ניגון
133	אין צוג
134	אונדזער וואָר

מענטשן און זאכן

137	פארטרעט
138	כאַנאַיקעס
140	די ווינט-מיל
142	אַ מלחמה טאַנצזאַל
144	דער קאַפעליוש

במהות

147	מיר וועלן קומען
148	די מאַמע רחל
150	מיינע פענצטער
151	ביים ים
153	מאַטראַזן-ליד
155	די וועלט האָב איך געזען

דריי פאַעמעס

159	דער באַבעס ברוגז-טאַנץ
169	אַ פיבער-חלום אויף די נאַלעווקעס
177	נאַכט אויף נאַלעווקעס

זייט

61	מאַרשאַלקאווסקע ב.
62	יערוזאַלימער אַלוייען
63	לעשנא
64	קאַרמעליצקע
65	שבת אויף סמאַטשע
66	שבת צונאַכטס אויף סמאַטשע
68	נאַלעווקעס

אַלט-שטאַט

71	א-ב
101	דער געזעל

ב. גורל

הומיש מאַטיוון

107	דאָס ליד פון סדום
110	יצחקס ברכה
112	עס נאַרן אָפּ די וועגן דיר...
114	יוסף דער בעל החלומות
116	יעקבס געראַנגל מיט דעם מלאך
119	יעקבס חלום

מיט קינדערשע אויגן

123	זיי האָבן אַלע...
124	די וועלט
125	מיין ערשטער פרימאַרגן
127	מיט קינדערשע אויגן

געזעצט און געדרוקט ביי
מאַרכטיין פּרעס, אינק.
228 איסט 45 סט., ניו-יאָרק
אייגנטימער: ישראל לאַנדאָן